

AKPINAR

Eylül - Ekim 2014

Yıl: 9

ISSN: 1306 - 3731

4 TL

53
Sayı

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

Mehmet Nuri YARDIM'la Nur Özmel AKIN Konuştu

Bâbiâli Bir Gönül Yolculuğudur.

Şiir Sanatı Üzerine Düşünceler - 1 Büyük Doğu Marşının Tahlili

- İsmail Özmel • Kibar Ayaydın
- Murat Soyak • Nurkal Kumsuz

ŞİİRLER

- Bekir Sıtkı Erdoğan
- Bekir Oğuzbaşaran
- Mehmet Baş
- Yüksel Satoğlu Gemalmaz

Bekir Sıtkı
ERDOĞAN'ı
Kaybettik

www.akpinardergisi.com

Tuğrul

İstasyon Cad. 13/F Niğde / www.tugrulkuyumculuk.com

AKPINAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yıl: 9 Sayı: 53 / Eylül - Ekim 2014 ISSN: 1306-3731

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL
Kibar AYAYDIN
Murat SOYAK

DANIŞMA KURULU(HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayısı: 4 TL
Yıllık Abone Bedeli: 25 TL
Resmî Abone Bedeli: 50 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK & TASARIM

İlhami KARAN

BASIM YERİ KARAN OFSET

Selçuk Mh. Selçuklu Cd. 36/B • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmınsın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

- 3 Mehmet Nuri Yardım:
"Bâbîâli Bir Gönül Yolculuğudur."
Nur Özmel AKIN
- 9 Şiir Sanatı Üzerine Düşünceler - 1
İsmail ÖZMEL
- 24 Türkoloji Gazeli
Bekir OĞUZBAŞARAN
- 25 Kışlada Bahar
Bekir Sıtkı ERDOĞAN
- 26 Belki Bir Af Çıkar Suçlarıma
Mehmet BAŞ
- 27 İlim'e Mektup
Yüksel Satoğlu GEMALMAZ
- 28 Edebi Esere İlgisizlik
Nurkal KUMSUZ
- 31 "Mevsimlerdir Bizi Aldatan"(1)
Fatma ZEHRA
- 33 "Bir Adın Olmalı"
Yalçın SEVİM
- 34 "Balkondaki Adam" Hakkında
Murat SOYAK
- 37 BÜYÜK DOĞU MARŞI'NIN TAHLİLİ
Kibar AYAYDIN

Sevgili Akpınar Okuyucuları,

Hüzünlü bir haberle başlıyorum.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin değerli isimlerinden Bekir Sıtkı Erdoğan'ı kaybettik. “Hancı” ve “Kışlada Bahar” isimli şiirleriyle ünlenen Bekir Sıtkı Erdoğan 24 Ağustos 2014 (Pazar günü) dünyaya veda etti. 1926 doğumlu olan Erdoğan 88 yaşındaydı. Haydarpaşa GATA Hastanesi’nde dört gündür komada olan Bekir Sıtkı Erdoğan, Pazar günü saat 18.00 civarında hayata gözlerini yumdu. Şair Bekir Sıtkı Erdoğan’ın cenaze namazı, 25 Ağustos 2014 Pazartesi günü Üsküdar Selimiye Camii’nde (Selimiye Kışlası içinde) kılındı, daha sonra memleketi olan Karaman’a götürüldü ve orada defnedildi.

Son yıllarda tasavvufî şiirler de yazan ve Türk şiirinin önemli ustalarından biri olarak kabul edilen Bekir Sıtkı Erdoğan’ın vefatı, edebiyat dünyasını üzdü.

Bekir Sıtkı Erdoğan, Karaman’da doğdu. Kuleli Askerî Lisesi ve Kara Harp Okulunu bitirdi, Kıta subayı oldu. Bu arada Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Heybeliada Deniz Lisesi, İstanbul Alman Lisesi ve Marmara Koleji’nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Aruz, hece ve serbest vezinle şiirler yazdı. Şiirleri bestelendi. Şiirleri başta Hisar, Türk Edebiyatı, Akpınar Dergisi ve Kubbealtı Akademi Mecmuası olmak üzere birçok dergide yayımlandı. Birçok kurum ve kuruluştan ödüller aldı. Hakkında saygı toplantıları yapıldı. Bir Yağmur Başladı şiir kitabı ilk yayınıdır, ondan sonra Dostlar Başına isimli yayımlanmış eserleri vardır.

Dergimizin gelecek sayısını (Kasım-Aralık 2014, 54. sayı) Bekir Sıtkı Erdoğan dosyası olarak hazırlamak istiyoruz. Yazılar 15 Ekim’e kadar gönderilebilir.

DOPDOLU BİR SAYI İLE HUZURUNUZDAYIZ:

Bu sayıya Nur Özmel Akın’ın gerçekleştirdiği bir Mehmet Nuri Yardım söyleşisi ile başlıyoruz.

İsmail Özmel “Şiir Sanatı Üzerine Düşünceler-1” i yazdı.

Bekir Oğuzbaşaran “Türkoloji Gazeli”, Bekir Sıtkı Erdoğan “Kışlada Bahar”, Mehmet Baş “Belki Bir Af Çıkar Suçlarıma”, Yüksel Satoğlu Gemalmaz “İlim’e Mektup” şiirleriyle dergimizi süslediler.

Nurkal Kumsuz “Edebi Esere İlgisizlik”, Fatma Zehra “Mevsimlerdir Bizi Aldatan”, Yalçın Sevim “Bir Adın Olmalı”, Murat Soyak “Balkondaki Adam” Hakkında, Kibar Ayaydın Büyük Doğu Marşı’nın Tahlili’ni yazdı. İlgile okuyacağımıza inanıyorum.

Daha güzel sayılarda buluşmak dileği ile sağlıklı kalın, hoşça kalın.

İSMAİL ÖZMEL

SÖYLEŞİ

Mehmet Nuri Yardım: “Bâbîâli Bir Gönül Yolculuğudur.”

Nur Özmel AKIN

1960 doğumlu olan, gazeteci, yazar Mehmet Nuri Yardım edebiyat araştırmaları ile de tanınıyor. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde yaptı, diğer yandan 1979 yılından itibaren Yeni Asya, Doğu, Tercüman, Türkiye, Hürriyet, Zaman, Bizim Gazete, Haber Fatih, Orta Doğu, Yeniçağ gazetelerinde düzeltmen, editör, servis yönetmeni, röportaj ve köşe yazarı olarak çalıştı. Halen Milat gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor. Yaklaşık kırkın üzerinde kitabı, çeşitli dergi ve e-yayınlarında makaleleri yayınlanmaktadır. Halen Kubbealtı Akademisi Kültür Sanat Vakfı bünyesinde çıkan Kubbealtı Akademi Mecmuası’nın Yazı İşleri Müdürü olarak görev yapan Mehmet Nuri Yardım, ‘Yazı ve Editörlük’ kursu ile 2008 yılından bu yana eğitim faaliyetlerini de sürdürüyor. Yardım ile, ilgi alanına giren çeşitli konuları sorduk:

Sayın Mehmet Nuri Yardım, sizi edebiyat ağırlıklı kültür ve sanat faaliyetlerinizle çok iyi tanıyoruz. Büyük emek ve özveri ile çalışarak kitaplar, makaleler yayınlıyor, toplantılar düzenleyerek kitleleri edebiyatın çatısı altında buluşturuyorsunuz. Ülkemizin dört bucağına ulaşan Akpınar Dergisi okurları için kendinizden bahsedermisiniz?

Efendim edebiyat merkezli kültür sanat faaliyetlerini iyi bir ekiple, bir dost sanatsever grubuyla birlikte gerçekleştiriyoruz. 2006’da Sanatalemi.net sitesini kurmuştuk. 4 Mart 2008 tarihinde de Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER)’ni arkadaşlarla kurduk. O gün bugündür faaliyetler devam ediyor. 4 Mart 2008’den 31 Mayıs 2014 tarihine kadar hasbelkader altı yıl bu derneğin başkanlığını yapmak nasip oldu. Şimdi ESKADER’in Başkanı Şerif Aydemir ağabeyimizdir. ESKADER’in faaliyetleri çok ama ana hatlarıyla söz edeyim. Her Perşembe akşamı Timaş Kitapkahve’de “Bâbîâli Sohbetleri”miz yapılıyor. Türkiye’nin seçkin ilim, fikir, sanat ve edebiyat adamları bu toplantılarda ağırlanıyor, sohbetleri dinleniyor, kendilerine sorular yöneltiliyor. Bir bakıma misyonunu her geçen gün ne yazık ki

ytiren Bâbîâli, bu sohbetlerle şenlendi, canlandı. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü, Kültür A.Ş., Üsküdar Belediyesi, Zeytinburnu Belediyesi, Basın İlan Kurumu ve Türkiye Diyanet Vakfı gibi kurum ve kuruluşlarla müşterek çalışmalar gerçekleştirildi. Bunların bir kısmı devam ediyor. Meselâ Basın İlan Kurumu ile birlikte “Matbuat Dünyasından Sanatkâr Çehreler” isimli program ayda bir yapılmakta, basında çalışmış olan sanatkârlar hatırlanmakta, haklarında uzman kişiler konuşmaktadır. ESKADER 750 civarındaki üyesiyle giderek büyümekte ve hizmetlerini artırmaktadır.

Sefertası, Halim Selim Efendi, Mizahın İzahı, Tarihimizin Gülüyüzü, Romancılar Konuşuyor, Edebiyatımızda Hüzün, Edebiyatımızın Gülüyüzü, Babalı'de Hayat ve sayamadığımız diğerleri. Kitaplarınızın isimlerinde insanı keyifle okumaya yönlendiren bir sıcaklık var. Dilimizin ve edebiyatımızın büyüsunü okuyucuyla buluşturan bir yazar olarak neler hissediyorsunuz?

Teşekkür ediyorum. Doğrusu kitaplarımı özenerek hazırladığımı söyleyebilirim. Çünkü okuyucularımıza ve kültür hayatına karşı sorumluluklarımız vardır. Her kitap sonsuzluğa açılan bir kapı, güzelliklere ve erdemlere uzanan bir köprüdür. Dolayısıyla günışığına çıkarılan her satır titizlikle yazılmalıdır. Her duygu ve fikir tartılarak, biçimlendirilerek edebiyat sahasına çıkarılmalıdır. Araştırma, inceleme ve biyografi kitaplarımda okuyucuyu farklı vadilere çekmek istedim. Meselâ Edebiyatımızın Gülüyüzü, Tarihimizin Gülüyüzü ve Mizahın İzahı bir mizah üçlemesi. İlgi de görüyorlar. Demek ki biz millet olarak gülmeyi seviyoruz. Ama nükteleri seçerken dikkat ettim. Okullarda, aile içinde okunacaklarını düşündüğümde bayağı olan, içinde küfür, alay ve argo barındıran nükteleri hiç paylaşmadım. Üç mizah kitabı olunca bir hüzün kitabı da gerekiyordu. Edebiyatımızda Hüzün, bizim hüzün coğrafyamızı, melâl âlemimizi anlatıyor. Genç yaşta vefat eden şair ve yazarlarımız, yakınlarını kaybeden edebiyatçılarımız ve acı çeken sanatkârlar... Romancılar Konuşuyor, Şiirimizden Portreler ve Dersimiz Edebiyat röportaj kitapları. Romancılarımızın, şairlerimizin ve diğer türlerde eser vermiş üstatlarımızın birikimlerini gençlere aktarmak istedim. Son olarak hikâyeye geçtim. Yıldızlarla Uyumak benim çocuk romanımdı, hemen ardından Sefertası ile Halim Selim Efendi isimli iki hikâyehâtıra kitabım yayımlandı. Buradaki hikâyeler aynı zamanda büyük ölçüde birer hâtıra hüviyeti de taşıyor. İnsanlar hikâyeye okurken bir şeyler de öğrenmeyi seviyor. Dolayısıyla hem Sefertası, hem de bir bakıma ikiz

kardeşi olan Halim Selim Efendi okuyucudan büyük ilgi gördü. İnşallah bu tarz hikâyelere devam edeceğim.

Siz sadece bir yazar değil aynı zamanda kültür sanat etkinlikleri, toplantılar ve ödül törenleri düzenleyen çok yönlü bir kişisiniz. Akpınar okurlarına bu çalışmalarınızdan da söz eder misiniz?

Bunu şöyle izah etmek isterim. Bazı faaliyetlerin yapılması, bazı hizmetlerin görülmesi gerekiyor. Bence yazarlar da, edebiyatçılar da arada bir ellerini taşın altına koymalı, yeri gelirse icabında koşturmalı. Mehmet Kaplan, Nihad Sâmi Banarlı hocalarımız gibi. Meselâ onlar Yahya Kemal'e, Tanpınar'a sahip çıkmışlar. Bugün her iki büyüğümüz Banarlı ve Kaplan sayesinde yaşıyor diyebiliriz. Bizler de vefalı hocalara kadirbilirlik göstermeliyiz. Biz de hem hocalarımızı, sanatkârlarımızı hem de onları yetiştiren hocaları sık sık hatırlamalı, onları anmalıyız. Aksi takdirde gelecek nesillere karşı görevimizi hakkıyla yapmamış oluruz diye düşünüyorum. Evet gerek Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'nda gerekse Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği'nde çok güzel faaliyetler yapılıyor. Diğer vakıf ve dernekler de çalışıyor. Bana görev düştüğünde hayır demiyorum. Çünkü o hizmet artık bir görev olmuştur. Bu bakımdan bugüne kadar yüzlerce faaliyetin içinde yer aldığım, ucundan tuttuğum doğrudur. Bazı programların konuşmacısı, bazılarının idarecisi oldum. Ama inanın her zaman dinleyicisi de olmak istiyorum. Çünkü çok değerli hocalar, aydınlar, sanatçılar, edebiyatçılar faydalı ve kalıcı bilgileri, hikmetleri paylaşıyorlar. Keşke gençlerimiz bu tür toplantıları daha sık takip etseler ve faydalansalar.

Edebiyat tarihimizde unutulmuş veya geri planda kalmış değerlerimizi tanıtmaya, hatırlatmaya hatta sahip çıkma çabalarınızı görüyoruz. Anma toplantıları, kabir ziyaretleri yapıyorsunuz. Hatta harap olmuş mezarlara ilgililerin dikkatlerini çekiyorsunuz. Bunlardan bahsedebilir misiniz?

Onu bir görev kabul ediyorum sahiden. Çünkü medyatik isimler zaten revaçta. Bir şekilde ünlü kişilerden, meşhur sanatçılardan zaten hep bahsediliyor. Her zaman gündemde onlar. Ekranlarda, gazete sayfalarında, radyolarda varlar. Ben biraz da tamamen unutulmuş, ihmal edilmiş şair ve yazarları, edebiyatçıları, sanatçıları arayıp bulmayı ve onları tanıtmayı kendime görev addettim. Kayıp İstasyon, Aşına Çehreler ve Unutulmayan Edebiyatçılar bu gayeye hizmet eden üç kitabım. Burada yüzlerce şahsiyet var. Büyük kısmı tanınmıyor. Hatta Edebiyatımızda Hüzün

kitabımda genç yaşta ölen ve isimleri ve eserleri hiç bilinmeyen o kadar çok şair ve yazar buldum ki, ben bile buna şaşım. Bunlar niçin bugüne kadar gündeme gelmemiş diye de üzüldüm doğrusu. Mezarlıklar ayrı ve önemli bir konu. Aslında bir hicran yarası. Özellikle eski mezarlıklarımızda (Eyüp Sultan, Karacaahmet, Topkapı, Merkezefendi vb.) bazı büyüklerimizin mezarları, zamanla kaybolabiliyor. Ahmet Haşim'in kayıptı meselâ bulundu, Ziya Osman Saba'nın mezarı hâlâ kayıp. Osman Cemal Kaygılı'nın kabri nerede bilinmiyor. Tanburi Cemil'in yitik mezarı Necdet Yaşar sayesinde tahminen bulundu. Boğaziçi'nin, eski İstanbul'un büyük yazarı Abdülhak Şinasi Hisar'ın mezarını Merkezefendi Kabristanı'nda zor belâ bulabildik. Biz yaşayan ve yaşamayan bütün değerlerimize aynı hassasiyetle sahip çıkmalı, onlara sevgiyle yaklaşmalıyız. İnşallah toplum olarak daha bilinçli, uyanık ve vefalı oluruz. Bu anlamda bir vefa rüzgârının esmeye başladığını rahatlıkla söyleyebilirim. Bir çok kurum ve kuruluş artık yaşayan değerler için saygı, vefat etmişler için anma programları düzenliyor. Bu gelişme, şüphesiz çok sevindirici ve umut vericidir.

Zengin ve köklü edebiyatımızın gelecek yüzyıllara aktarılması ve bugünkü edebiyatımızın geçmişteki gibi köklü ve kalıcı olması için neler yapılması gerekir sizce?

Yapılacak o kadar çok şey var ki, inanın bir sempozyuma bile rahatlıkla konu olabilir. Ama en azından özetle neler yapılabilir, hangi çalışmalar gerçekleştirilebilir, bunu düşünelim. İsterseniz ana hatlarıyla hülâsa etmeye çalışayım. Evet muhteşem bir edebiyatımız var. Ama onu sanki tevarüs edemiyoruz, miras olarak sahip çıkmıyoruz tam anlamıyla. Meselâ büyük Divan şairlerinin ve diğer bütün müelliflerin mezarları araştırılmalı, bulunmalı ve restore edilmelidir. Bu değerler hakkında ayrı ayrı paneller, sempozyumlar düzenlenmeli, konferanslarla gündeme getirilmelidir. Yine eski/meyen kıymetli şahsiyetler hakkında bağımsız makaleler, ardından biyografik kitaplar yazılmalıdır. Onları yaşatmak adına edebiyat yarışmaları düzenlenmeli, anma kitapları hazırlanmalıdır. İsimlerinin gündemimizde ve zihinlerimizde yer edebilmesi için sokaklara, caddelere, kültür merkezlerine, okullara ve çeşitli kurum ve kuruluşlara verilmelidir. Yunus Emre Sokağı, Fuzuli Caddesi, Mehmed Âkif Sokağı, Ahmet Muhip Dıranas İlköğretim Okulu, Cemil Meriç Kültür Merkezi, Sezai Karakoç Üniversitesi ne güzel isimlerdir değil mi? Bilhassa bu konuda güzel gelişmeler var, bir çok yeni belediye artık sokakları numaralandırmıyor, doğrusunu yaparak kahramanlarımızın isimlerini veriyor. Nene Hatun, Ömer

Seyfeddin, Barbaros Hayreddin, Piri Reis, Seyit Onbaşı sokak isimleri ne kadar anlamlı, çağrışımlı ve güzeldir değil mi? Bunlar bir çırpıda aklıma geliverenler. Aslında daha yapılacak çok iş, üretilecek çok proje, yetiştirilecek çok hizmet vardır. Zamanla hepsi olur inşallah.

Çağımızın baş döndüren hızı ve bilgisayarın egemenliği sizce insanımızdaki okuma ve yazma zevkini nasıl etkilemiştir?

Size bir itirafta bulunayım mı, az çok her edebiyatçı gibi ben de başta teknolojiye karşıydım. Sonra bunun gereksiz, hatta anlamsız olduğunu düşünmeye başladım. Öyle ya e-posta hizmetlerini kimse küçümseyebilir mi? Ya facebook.... Bunlar sayesinde yüzlerce, binlerce arkadaşımıza toplantılarımızı, konserlerimizi, faaliyetlerimizi duyuruyoruz. Telefonla baş edilebilir mi? Bence teknolojiden kaçınmamak lâzım, ama yine de ölçülü yaklaşılmalı. Hele kitaplardan uzaklaşmak büyük bir felâket olur bizim toplum için. Çocuklarımız, gençlerimiz bilgisayara esir olmamalı, ama kullanılmalı. Zaten kullanmasınlar desek de bunu sağlayamayız. Bence o bilinci onlara vermek lâzım. Bir saat bilgisayarda dolaşıyorsa bir saat de kitap dünyasında yolculuğa çıkmalıdır. Böyle bir denge ile sıkıntılar aşılır ve kültürel erozyon önlenmiş olur. Aksi takdirde bütün bilgilerini bilgisayardan, internetten kapalı bir genç sağlıklı bir kültüre sahip olamaz. Bu konuda aydınlatıcı toplantılar yapılmalı, çocuklarımız ve gençlerimiz yumuşak bir dil ile uyarılmalıdır. Çünkü onlar bunun farkında olmayabilir. Ama teknoloji kitaptan koparıp uzaklaştırıyorsa işte kültürel çölleşme o zaman başlar. Allah korusun. Ben bu konuda toplum olarak bir şura sahip olacağımıza inanıyorum. Ne teknolojisiz, ne sanatsız bir hayat. İkisini el ele, kolkola götürebiliriz. Teknoloji sanatla güzel.

Bu güzel söyleşi için çok teşekkür ederiz.

Asıl ben size teşekkür ederim. Sizin de en az benim kadar bu konulara duyarlı olduğunuzu biliyorum. İnşallah hep birlikte, el birliğiyle güzel faaliyetlere imza atarız.

MEHMET NURİ YARDIM'IN HAYATI

Edebiyat araştırmacısı, gazeteci yazar. 23 Nisan 1960 tarihinde Siirt'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu yerde tamamladıktan sonra 1980'de girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1985'te mezun oldu. 1979 yılında başladığı gazetecilik mesleğini Yeni Asya, Doğu, Tercüman,

Türkiye, Hürriyet, Zaman, Bizim Gazete, Haber Fatih, Yeniçağ, Orta Doğu gazetelerinde sürdürdü. Halen Milat gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor. Çalıştığı gazetelerde kültür sanat sayfaları hazırladı, yazılar yazıp röportajlar yaptı, köşe yazarı oldu. 1994'te Türkiye Çocuk dergisinde yöneticilik yaptı. İstanbul Yayıncılık'ın kuruluşunda bulundu. Kahraman Yayınları'nın "İslâm Klâsikleri", Boğaziçi Yayınları'nın "Şairler Yazarlar Dizisi", Hikmet Neşriyat'ın "Türk Klâsikleri" ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin "Fethin 550. Yılında İstanbul Şiirleri-Yazıları" projelerinin editörü. İLESAM (İlim Edebiyat Eserleri Meslek Birliği), TYB (Türkiye Yazarlar Birliği), TGC (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti), İSEDER (İstanbul Edebiyat Derneği) üyesi, Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER)'nin kurucu başkanıdır. "Mezarı Kayıp Şairler" haberiyle "2000 Yılı Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Kültür Sanat Başarı Ödülü"ne lâyık görüldü. Kayıp İstasyon isimli kitabı dolayısıyla da Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "biyografi" dalında "2005 yılının yazarı" seçildi. 10 Ağustos 2006 tarihinde kurduğu www.sanatalemi.net sitesi, TYB tarafından 2007'de "elektronik yayıncılık" dalında Türkiye'nin en iyi sitesi olarak mükâfatlandırıldı. Kubbealtı Akademisi Kültür Sanat Vakfı'nın neşrettiği Kubbealtı Akademi Mecmuası'nın yazışleri müdürüdür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları Repertuar Kurulu'nda iki dönem üye oldu. Altı yıldan beri Birlik Vakfı'nda "Yazı ve Editörlük" dersleri veriyor. İnternet sitesi: www.mehmetnuriyardim.com E-posta: yardimmehmetnuri@gmail.com

Yazarın kitapları Çağrı Yayınları tarafından neşrediliyor. Çocuk kitapları ise Nar Yayıncılık'tan çıkıyor. Başlıca kitapların isimleri şöyle: Aşına Çehreler, Bâbiâli'de Hayat, Cahit Öney Kitabı, Dersimiz Edebiyat, Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hâtıraları, Edebiyatımızda Hüzün, Edebiyatımızın Gülüyüzü, Halk Türkülerinden Seçmeler, Kayıp İstasyon, Ömer Seyfeddin, Refik Halit Karay, Romancılar Konuşuyor, Safiye Erol, Sait Faik Abasıyanık, Şair Olacak Çocuklar, Şiirimizden Portreler, Tarihimizin Gülüyüzü, Unutulmayan Edebiyatçılar, Yahya Kemal Beyatlı, Yazar Olacak Çocuklar, Yıldızlarla Uyumak, Ziya Osman Saba Sevgisi, Ziya Osman Saba.

Şiir Sanatı Üzerine Düşünceler - 1

İsmail ÖZMEL

GİRİŞ : ŞİİR DİLİN RÜYASIDIR:

İlk defa mı geliyorum bu şehre, her meydan, her yol, her sokak yepyeni. Buralara ilk defa geldiğim belli. İlk defa okuyor gibiyim bütün şiirleri. İlk adım gibi okul kapısında yım. Kim gönderdi bu hediyeleri? Paketleri açıyorum.

“Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik”.

“Cihan vatandan ibârettir itikadımca.”

“Çok insan anlayamaz eski mûsikîmizden
Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden.”

“Belki hâlâ o besteler çalınır,
Gemiler geçmeyen bir ummanda.”

“Ulu mabedde karışım vatanın birliğine,
Çok şükür Tanrı'ya, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşayanlarla berâber bulunan ervâhı.
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.”

Yahya Kemal

“Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek.
Bizim diyârımız da bin bir baharı saklar!”

“Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Söylenmemiş bir masal gibi Anadolu'muz.”

Faruk Nafiz Çamlıbel

İlk defa okuyor gibiyim bütün şiirleri. İlk defa bakıyor gibiyim, ummana bakan bir kıydan ufuklara. İlk bakışın merakı ve şaşkınlığı ile.

Şairler mi yeni yazmaya başladılar şiirlerini, yoksa hazine kapısına ben mi yeni geldim? Kapının önünde, bir mabede, bir şiir mabedine girmeye hazırlanırken yüreğimden gelen ses bu.

İlk defa okuyorum, sahi ilk defa gözyaşlarıyla yıkadım gözlerimin aynasını. Bu büyük şehri, bu ummanı iyi algılasın ve intibalarını iyi yazsın diye.

-1-

Yıllar önce kaleme alınmış eserlerden bazılarını tekrar okuyorum. Tekrar okumak ve onların çağrışımı ile düşünmek, mukayese etmek, mümkünse değerlendirme yaparak onları yazıya dökmek beni mutlu ediyor.

İlk okumadan sonraki değerlendirmelerin ne kadar yüzeysel kaldığını görerek kendimce bir ders, bir tecrübe çıkarmaya çalışıyorum. Diyebilirim ki derinlikli bir eseri birinci okuma, eserle bir tanışmadır. Eseri anlamak ve bir yorum, bir hüküm çıkarabilmek için onunla ve yazarı ile bir miktar dostluk kurmak gerekir. Daha doğrusu denemelerim bunu bana açıkça söylüyor ve böyle yapmadan söylenecek ve yazılacak değerlendirmeler er geç havada kalmaya mahkûmdur.

İnsanlar ve sanatkarlar için bu deneyim ne kadar önemli ise sanat eserleri ve onların doğumları ile ilgili sancıları tahayyül etmek, eski çağların fikir adamlarının, tefekkür sahiplerinin; gerçeği ve güzeli aramaktaki gayret ve çektikleri sancılardan haberdar olmadan kuluçkaya yatmak; bir büyük düşüncenin veya bir büyük eserin rüyasını görmek mümkün değildir.

İşte bu izlenimlerle şiir geleneğimize ve şiir sanatına bakmak istiyorum.

-2-

İster şehir, ister kırsal kesimlerde olsun, yerleşik zamanlar tefekkür ve şiir dönemleridir. İfadenin anlamına takılan akıl, destanın menkıbevî yönünü, ritim ve ahengini de hissetmeye başlaması ile şiirin köklerinin ne kadar eski ve tarihî bir geleneğe sahip olduğunu düşünmeye başlar. Destan, kahramanlık hikayeleri ve masallar, realitenin bazen birkaç saatte veya bir günde, bir ayda veya yıllarca yaşadığını, destancı öyle bir tahkiye içinde hikaye eder ki, binlerce mısra yetmez, onu artık diğer ustaların saz ve söz bahçelerinde tekrarlayarak geliştirdiği bir hikayenin kaç varyantı hayatını yaşamaya başlar. Köroğlu destanlarının altı varyantı var denilince pek inandırıcı gelmiyor ama bizzat görerek, okuyarak anlıyorsunuz ki

tarihin çok eski devirlerinden süzülüp gelen ve hatıralardan bazen de olaylardan kaynaklanan ve ustaların duygu, düşünce ve tahayyül tezgâhından nasibini alarak gelen bu PARÇALAR ESAS OLAYIN DIŞINDA HAYATİYET KAZANMIŞ YAŞANTILAR OLDUĞUNU HİSSEDER AMA SÖYLEYEMEZSİNİZ. Bir olay birçok şiir istifinde farklı desteler halinde vücut bulur ve sonra gelenler veya çağdaşları her birinde ayrı bir güzellik bularak hepsine ayrı ayrı ev sahipliği yaparlar. Bir ırmak bazen birçok dereye su taşımış, bazen de birçok dere bir koca vadide toplanmış ve ırmaklara vücut vermiştir. Irmaklar denizlerin tatlı su ihtiyacını karşılamış adeta kırdan oturup şehir suyu getirerek içenlerle eş yoldaş olmuştur.

Tarih şiir kadar, şiir tarih kadar eskidir. Tarihî zamanları bazen destan şeklinde anlatıyor veya açıkça bilinmeyen tarihi destan sayfalarından çıkarmaya çalışıyorsa, tarihle insan ve destanla insan arasındaki ayrılmaz birlikteliği de görmüş oluyoruz.

Şiirin en eski geleneğinde destan vardır. Destan yalnız kahramanlık hikâyelerinden ibaret değildir. Önemli bir olay üzerine veya tarihî bir gelişim (savaş, zafer, mağlubiyet) ve onun yarattığı sonuçları konu alan destanlar söylendiği gibi, toplumsal bir olayı konu alan ve destan motifleriyle yazılmış manzum hikâyeler de vardır. Bu sözlü anlatımı, aklında kaldığı kadar yazanlar vardır. Tarihi hadiseleri not eden vakanüvisler gibi. Bazen bu şifahi anlatım, usta-çırak ilişkisi ile anlatıla anlatıla, her seferinde bazı ilâve ve düzeltmelerle tekrarlanır. Bir gün birisi bu menkıbeleri, bu destan-hikâyeleri hafızalardan kaleme döker. Böylece destan, kayıt edildiği kadarı ile yaşama şansını elde eder.

Destan ister kahramanlık menkıbelerini, isterse bir tarihî olayı anlatsın, destancı onun önce şekil, kafiye ve hece sayısı; sonra da hikâyenin başlangıcı, gelişmesi ve sonucu (bitişi) olarak ilgi çekici olmasını ve dinleyiciler için yepyeni bir anlatım, sevimli ve okşayıcı bir ahengi yakalama çabası içinde olduğunun bilinmesini ister.

Önce şaman, sonra Dede Korkut'un şahsında simgeleşen destancı, saz-kopuz eşliğinde; sevinçli bir olay anlatılıyor ise bir şölen havasında; acıklı ve kötü sonuçlanan yenilgi, su baskını, zelzele gibi afetlerin meydana getirdiği acılar üzerine yazılmışsa bir ayın, bir acıma ve dua havasındaki destanı okur. Destancıya musıkînin eşlik etmesi, onların ilham yolunu açan, yeni ufuklara doğru yol almalarına yardım eden bir araç; körün elindeki bastonu gibi; şiiri kucaklayan, kalıcı kılan, hatırlanmasını, ezberlenmesini ve nakledilmesini kolaylaştıran unsurlardan birisi olarak devam eder.

Destancılar, Türk yurtlarında sazları ile destanlarını söyledikleri gibi, kendilerinin varlığına vücut verdikleri eserleri-şiiirleri bade içmiş halk şairi hüviyeti ile geleneğe uygun olarak çalıp söylemeye devam ederler.

Bir mekânda toplanan insanlara bir tarihî hadise veya güncel bir aşkın hikâyesi saz eşliğinde anlatılmış, gerek destancı, gerekse âşık-ozan, sözlerinin ahenkli, güzel ve dinleyenlerin ilgisini çekecek bir vasıfta söylemeye gayret etmişlerdir. Bu çaba ve gayret, bade içmiş halk şairinin elinde olgunlaşmış, gide gide gerçek şiiiri kurmuştur. Bu şiiir, tarihî devirlerin az bilinen dönemleri için hem bir bilgi kaynağı olmak durumuna gelmiş, hem de sözlü şiiir geleneğinin devamına imkân vermiştir.

Sahne gibi bir yerden salondaki veya kahvedeki dinleyenlere şiiirlerini destanî bir havada çalıp söyleyen destancı veya halk ozanı âşık, çalıp söylerken bazen bir heyecan ve mutluluğu, bazen de bir hüzün ve kırıklığı dile getirmiştir. Bazı bölümlerde bir şükür, bazen de bir ayın havasına girmiştir.

Dede Korkut, kopuzunu çalıp söylerken tekrarladığı şu dua cümlesi ne kadar anlamlı ve ne kadar şiiirseldir: “Gölgelice kaba ağacın kesilmesin.” Bu bir dua cümlesidir, aynı zamanda bir şiiir cümlesidir. O eski dönemlerin destanları gözden geçirildiğinde benzeri çok şiiir cümlesine ulaşılması mümkündür.

-3-

Sazıyla çalıp söyleyen halk ozanı, destan geleneğimizin hem şiiir tarihi kadar eski olduğunu, hem de hayatımızın bir parçası haline geldiğini gösteriyor. Bu şiiir geleneği, bade içmiş ustalar, usta-çırak ilişkisi ile yetişen atışmacı-yarışmacı saz ustaları ve onların sahne arkadaşları meddahlar, topluca yapılan eğlence ve şölenler, orta oyunu, karagöz-hacivat geleneğimiz, seyirlik sanatlarımızın da tarihin çok eski devirlerinden beri var olduğunu ve devam ettiğini göstermektedir.

Destanlar sadece bir dönemi değil, bir tarzı da dile getirmişlerdir. Bazen 6+5=11, bazen 7+7=14 heceli mısra cümleleri ile söylenmişlerdir. Elimizdeki yazılı örneklerde serbest tarzda yazılan bölümlerin de olduğunu görüyoruz. Bu durumun, yazıya geçirenin ve ona nakledenlerin eksik bilgilerinden kaynaklanmış olabileceğini düşünüyoruz. Esasında destanlar manzum olarak söylenmiş ve yazılmıştır. Bunun geleneği de budur. Kâğıda geçirenler, yazarlar tam tespit yapamamış olabilirler. Burada, destanın inşa edilmesinden kaç yıl, kaç yüz yıl sonra derlendiği de önem taşımaktadır.

Destan okuyan manaşçının veya bade içmiş âşık ozanın ustalığı ve birikimi de, destan üzerinde bir takım ilâvelerin ve değişikliklerin yapılabileceğini akla

getirmektedir.

Gerek manas destanını okuyan manasçı, gerekse diğer destanları okuyan aşık veya bade içmiş halk ozanı bu yola hangi merhalelerden ve çilelerden geçerek gelmektedirler? Bütün destancıların; bade içmesi, kendisine rüyasında bade sunulması ve hatta bazen ozanın veya manasın rüyasına bizzat pirin kırk kişi ile girmesi sonucu şiir söyleme, destan okuma yönünden dillerinin çözöldüğüne inanılmaktadır. Onun için her destancının, halk ozanının bir bade içme hikâyesi vardır. Her halk şairini de bade içmiş sayamayız. Bunun tipik bir örneğini - Niğde merkez Gümüşler kasabasında derlediğim, Hüdaverdi'nin bade içme merasimini- daha önce bir eserimde anlatmıştım.

-4-

Hüdaverdi'nin asıl adı Hüseyin'dir. 1796 yılında Niğde merkeze bağlı Uluğağ köyünde doğmuş, 1859'da Gümüşler kasabasında vefat etmiştir. Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar kitabımın (Niğde Valiliği yayınları Nu:1- 1990) birinci cildinde Hüdaverdi'nin bade içme olayını ayrıntılı bir şekilde anlatmıştım. Birkaç cümle: "Artık kafile bir aydınlığın içindedir. Kırk kadar beyaz at üzerinde yeşil sarıklı, aksakallı insanlar..."

Pencereyi hemen kapatır ve elinde sopası olduğu halde kapının arkasına geçer. Bir taraftan da gördüklerini düşünmekte, aklının yettiği kadar manalara yormaktadır. Gecenin bu geç saatinde niye gelmişlerdi? Çuvalları, öğütülecek buğdayları da yok. Kırkı bir araya nasıl gelmişlerdir, birbirlerini nasıl bulmuşlardır, diye düşünmektedir.

Hüseyin bu düşünceler içindeyken kapı çalınmış; Hüseyin, farkında olmayarak kapının sürgüsünü çekmiş ve kapı açılmıştır.

Kendi telkini, karamsar yorumları ve görünen manzaranın büyüklüğü, Hüseyin'i perişan etmiş, bu durum kafile başkanın dikkatinden kaçmamıştır. "Korkma evlâdım! Korkacak, telâşlanacak bir şey yok. Seninle tanışıp sohbet etmeye geldik." demiş. Ama Hüseyin'in buna inanası gelmemiş.

Hecin gibi yüksek atlar, gelenlerin nuranî yüzleri, dizlerine kadar uzanan sakalları ve başlarında abanî sarıklar. Ortalıkta bir aydınlık. Ay göklerde idi de Hüseyin mi habersizdi? Yoksa ay, ışığını yerlere yeni mi salıyordu? Bu aydınlık neydi?

Ayakta bunları düşünüyordu. Bir de baktı ki gelenlerle beraber değirmenin çarkı başındalar. Ne zaman buraya geldiklerini, nasıl geldiklerini bilemedi. Misafirler, ellerindeki pırl pırl taslara su doldurmakta, suyu dolduran sıraya geçmektedir.

İlk sıradaki zât: “İç oğlum” diyerek elindeki tastan bir yudumu Hüseyin’e veriyor. Ardından gelenler birer yudum, derken kırk yudum bade içiriyorlar. Başlıyor söylemeye:

Hamd ü sena Hakk’ı, yârânı buldum çok şükür
Her derdimin lokmanı saranı buldum çok şükür
Emri kaim, ismi daim Hakk’a hizmet eylerim
Kendinin ayet-i Kur’ân’ı buldum çok şükür

Kırklar meclisine vardım, seyrettim Kaf’tan Kaf’a
Çün kulağın işitince sana da gelir safa
Yarın mahşerde ricacım Mekke ehli Mustafa
Pir aşkına sevdiğim cananı buldum çok şükür

Hüdaverdi şimden geri zapt edemez ar beni
Böyle divane eyleyen özeti ikrar beni
Behey gafil bir meniden halk eyleyen var beni
Âlemin rızkını veren Sultan’ı buldum çok şükür

Mısralar ağzından su gibi akmaktadır. Çok şükür, diyen kırklar, “Hüseyin, senin adın bundan sonra “Hüdaverdi” olsun. Senin kalbin açıldı, dilin çözüldü. Biz gidiyoruz, kal sağlıcakla.” diyerek oradan ayrılırlar.

-5-

Şiir geleneğinin eskiliğini ve müşahedeye ve hayale dayanan benzetmeli anlatımı bir-iki örnekle anlamlandırabiliriz: Eski Türk destanlarının birinde Türklerin atası hastalanmıştı. Onu karınca yumurtası ile tedavi edip kurt sütü ile besledikleri destanda yer almıştır. Bakınız; karınca yumurtası ve kurt sütü. Bozkurt her dönemde yol gösterici ya. İşte şiire selâm duran incelikler... Bir başka ifadede, kendisinden bahsedilen kahramanlar da ruh olarak toplanıp destanlarını dinlemeye gelirmiş. Şiirsel ve derinlikli bu bakış, gerek destancıya gerekse dinleyenlere bazı işaretler vermektedir. Destanı okuyana: “Aslına uygun oku, kahramanlar dinliyor! Ey yaşayanlar! Huşu ile dinlerken yalnız olmadığınızı ve kahramanların ruhları ile beraber olduğunuzu biliniz!” demek ister gibidir.

Halen usta-çırak ilişkisi ile ve meşk suretiyle talim ettirilerek öğretilen sazlı-sözlü atışmalar, âşıklık geleneğinin devamından başka bir şey değildir. Âşıklık

geleneğinin atışma ve yarışmalarına ilâveten muamma ve lebdeğmez yarışmaları; şiirle tefekkürün, şiirle marifetin el ele verdiği bir ummanla karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

Şiir geleneğimizde hayal ile hakikat, sevgi ile nefret, âşık ile maşuk mavi göğün altında ve toprağın üzerinde süren kişilikli bir hayatın safhaları olarak tabii bir şekilde hayatiyetlerini sürdürürler. Bütün bu hayat serüveninde şiir o kadar tabii bir şekilde var olur ki bu iklimi paylaşanların çoğu, şiiri terennüm eder, hayatına katar; ama bir türlü onun adını koymaz, belki koyamaz. Hatta bu büyüünün bozulabileceğini hissederek saklar.

Önemli bir başarıya imza attığı halde bunu ifade etmek ihtiyacı duymayan nice insan, seyredenlere esasında dört başı mamur bir şiir, bir musıkî bestesi, bir resim tablosu sunuyor. Gören gözler için bir şiir, bir musıkî bestesi veya güzel ve kalıcı bir resim tablosu yani bir sanat eseri olarak kültürümüzü zenginleştirecektir. Dedik ya; şiir, hayatımızın bir parçasıdır. Bu, bir döneme bağlı bir kesit değil, bilinen en eski destanlar ve tarih devirlerinden beri varlığını bizzat gördüğümüz, yaşadığımız ve hissettiğimiz bir sanattır. Bu sanat; söz, şiir, ses, beste, türkü olarak hayatımızdadır. Zafer ve renkli, güzel dönemler; gölgeli, gri dönemler aynı şekilde şiirde, destanda yerlerini almışlardır. Çünkü o dönemlerin hepsi bizim hayatımızdır. Onlarla düşünmek, değerlendirmek, ibret almak da bize düşüyor.

-6-

“İstanbul Televizyonu Prodüksörlerinden Servet Somuncuoğlu’nun bir merak sonrası başladığı belgesel macerası, oldukça zorlu geçmiş.. Kazakistan’daki ‘Tamgalısay’ kaya resimlerinden etkilenen Somuncuoğlu, tarih öncesi Türk tarihine ışık tutacak bir belgesel hazırlamayı düşlemiştir.”

“2004 yılında Kazakistan’da Tamgalısay’daki kaya resimlerini gördüğümde başka bir dünya olduğunu düşündüm. Kazakistan’dan Kırgızistan’a geçtik, ayrılacağımız gece Bişkek’te yaşayan Türklerden biri bana Saymalıtaş’ı görmem gerektiğini söyledi. Saymalıtaş demek ‘süslemeli, işlemeli taş’ demekmiş. Kırgızistan’da Fergana vadisi’ndeki Tanrı Dağları’nın kollarından Aladağlar bölgesindeki Saymalıtaş’ta yüz bir kaya resmi bulunuyormuş.”(Paralel Dergisi.Yıl:2, Sayı:8, Ocak-Şubat 2008S:24-28) Servet Somuncuoğlu böyle anlatıyor çektiği resimlerin ve TRT’nin desteği ile çektiği belgeselin hikayesini. Bu bir uyanıştır.

Orta Asya ve çevresinde yapılan araştırmalar, tarihin çok eski dönemlerinde Türklerin taşlar üzerine işledikleri şekilleri, resimleri tespit ederek yorumlar

veriyorlar. Bu araştırmalar, televizyon ekranlarında seyredilince ilginç sezgilere yeni malzemeler vermektedir. Usta-çırak ilişkisi içinde meşk ve mümarese yolu ile geliştirilmiş, kayalar üzerine işlenmiş şekil, resim ve ifadeler resim sanatımızın ne kadar eskilere dayandığını gösteriyor. Şimdi sıra, bu tasvirlerin destan dönemlerinin veya tarih devirlerinin hangilerine tekabül ettiğinin tespitine gelecek. Bu şekiller, o dönemlerin belli bir destanın figürleri niye olmasın? Veya tarihî olaylar bu yazı resimlerle mi anlatılmak istenmiştir? Yani bu resimler bir alfabenin harfleri midir? O harfler –resim harfler - açıkça eşya ve canlılara hayvan – ok atan avcı- insan tasvirleri şiir sanatı ile resim ve heykel vasıtaları ile bir sanat etkinliğinin, bir sanat kültürünün açıkça belirtileridir diyemez miyiz? Bu figür resimler, hareketli resimler bizim minyatürlerimiz ile sanatlı yazı geleneğimizin temelini oluşturmuş olamaz mı? Bakınız, bu resim ve şekiller tarih olarak o kadar eski dönemleri anımsatıyor ki düne kadar minyatür sanatımızda İran etkisini tekrarlayanların dili tutuldu. Bu kazılar, gezi ve incelemeler şunu ortaya koydu ki minyatür dediğimiz resim, çok eski bir Türk sanatıdır ve İran’a bizden geçtiği, artık üzerinde ittifak edilen bir husustur.

Yıllar önce Orta Asya’da kazı yapan Türk araştırmacıların, yaptıkları kazı ve incelemeler sonucu buldukları eski halı parçalarındaki düğümlerin de yılların yanlışını düzeltmesi gibi. Halıda “İran düğümü” denilen düğümün Türk düğümü ve kaynağının Orta Asya olduğu tespit edildi. Bu kazının sonuçları Türk Edebiyatı dergisinin son dört yıllık nüshalarından birinde resimli olarak yayımlandı. Bu bilgilerin delili, kaynağı, o yazılarda açıkça ortaya konmuştur.

-7-

Resim yasağının konuşulduğu dönemlerde, Türk resim sanatının daha eski çağlarında da olmadığı zannedilmiş ve bu konu, bugünkü kadar açıkça dillendirilmemiştir. İslâmiyet’i kabulden önceki Türkler hakkında yeterli bilgisi olmayan kesimlerin bir kısmı eski dönemleri yok farz etmiş veya önemsiz sayarak araştırma ihtiyacı duymamışlardır. Ne zaman ki Türklerin İslâm’dan önce tek Tanrı’ya inandıkları anlaşılmış, o zaman tarihimizin o dönemleri de mercek altına alınmaya başlanmıştır.

Televizyonlarda program olarak sunulan Türk resim sanatı ile ilgili Asya içlerindeki araştırmalar, kayalar üzerine kazılmış şekil ve resimlerin av manzaralarının Kars’tan, Çorum’dan, Ahlat mezar taşlarına kadar bütün Anadolu’da aynı resimlerin kayalara oyulmuş bulunduğu gerçeği, resim sanatımızın çok eskilere dayandığını göstermektedir.

Daha küçük yaşlarda annesinin ve ninelerinin ninnileriyle büyüyen çocuk, okul şarkıları ve türkülerle bu şiirin sihirli dünyasına giriyor. Sonra bu şiir, hayatının bir parçası olarak devam ediyor. Tekerlemeler, atasözleri ve manilerle başlayan söyleyiş, ekseriya ölçülü ve kafiyelidir. Bu ölçü ve kafiye, yani manzum söyleyiş, en eski destanlarımızdan beri devam eden bir geleneğimizdir.

Her ne kadar destanların bazılarında serbest söyleyişler varsa da bu, aslının da serbest şekilde söylendiğini ispat etmez. Destancının, onu manzum olarak söylerken hemen yazılı hale getirmesi mümkün değildir. Hatta birçok destan yıllar sonra halkın hafızasından derlenmiş ve onlar da akıllarında kaldığı kadar nakledip yazdırmışlardır. Hal böyle olunca ister istemez asıl ve nakil arasında farklılıklar meydana gelmiştir. Umulur ki bu işin ustası bir sanatkâr; bu destanları metin tamir usulleriyle; tekrar ve manzum olarak kaleme alır, eksikleri tamamlar.

Çocuklarımıza ninni söylemek hoşumuza gider. Çocuğun da bu ahenk içinde çabuk ve zevkle uyuyacağını düşünürüz. Daha sonraki dönemlerde söylenen türküler, şarkılar zevk olarak söylediğimiz musiki parçalarımızdır. Bütün bunların temelinde ve esasında destancıların sözlü veya sözlü-sazlı söyleyiş gelenekleri vardır. Nasıl zamanlar içinde, bu manzum söyleyiş içinde gelişen ve büyüyen bir sazlı-sözlü şiir geleneğimiz varsa, bugün de yazılı ve sözlü bu şiir geleneğinin devam ettiğini söyleyebiliriz.

-8-

Kös ve davul ve sonra mehter, önemli günlerin nasıl bir coşku vasıtası ise bugün de bando, mehter, orkestra ile sazlar ve korolar, musiki havaları, hayatımızın önemli bir parçası olarak yaşamaya devam etmektedir. Farkında olmadan onlardan ayrı kalamıyor, beraber olunca da bir tatmin buluyoruz. Yani kültür iklimimiz ve kültür tablomuz, musiki, şiir resim ve benzeri sanat zenginlikleriyle tamamlanıyor.

Destanlar, tarihî veya yöresel bir olay yahut bir felâket, bir acıya vesile olan olaylar zinciri üzerine irticalen söylenmişlerdir. Bu irticalen destan söyleyenlere destancı denir. Birçok destan Dede Korkut'un ağzından söylenmiştir. Öyle tahmin ediyoruz ki bu, usta-çırak ilişkisi ve mümarese yolu ile yetişmiş kişilerin yaptığı önemli ve zor bir işti. Bu gelenek halen sürmektedir. Yer yer halk ozanları çeşitli olaylar üzerine bugün de destan söylemektedirler. Bu, sazlı-sözlü veya sadece sözlü olabildiği gibi, çoğu destancı da doğaçlama olarak bunu yapmaktadır.

Övgü şeklinde söylenenler olduğu gibi yergi olarak söylenenler de vardır. Bütün bunların seviyeli, güzel ve ahenkli bir şekilde sunulması ustalık ve üstatlık

basamaklarında yükselmeyi ve ünlenmeyi de beraberinde getirir. Mesela o kadar çok destancı ufkumuzdan akıp geçtiği halde Dede Korkut'u ve onun kopuzunu gölgeleyecek destancı pek görmüyoruz. Onun için Dede Korkut'a ozanlar başı diyerek onu başköşeye oturtuyoruz. Belki kazılar, araştırmalar yeni eserlere, yeni kalıntılara, yeni destanlara ulaştıracak; daha eski çağlarda yaşamış, başka destan ustalarını selâmlamak imkânına kavuşacağız.

DEDE KORKUT

Ozanlar başı nerde ilk saz, ilk türkü
Nerde o ilk ilham, nerde ilk rüzgâr?
Dağ zirvesi gibi gönül yaratan
Bir kuş kanadıyla uçan türküler
Ozanların piri Dede Korkut'tan.

Ozanlar başını gördüm rüyada
Dedi: Nerde kaldın? Beklerim burda
Eskiler söylemiş, ben tekrarladım
Ta ebet söylensin tarihte adım.

Ozanlar başıyım, desem de bakma
Benden eskiler de elbette vardır.
Benden öncekiler yükledi bana
Size dağarcığı sade sunanım.

İsmail Özmel

-9-

Meddah, tek başına yapılan seyirlik bir oyundur. Meddah bir sandalyeye oturur veya ayakta, koluna veya omzuna attığı büyükçe bir mendili sallayarak seyircilerin ilgisini toplamaya çalışır, sonra da ya doğaçlama yapar yahut da daha önce yaptığı konuşmalardan birisini tekrarlar. Taklit, yergi ve övgü safhalarını ihtiva eden meddah, adeta tek kişilik pandomim sanatkârları gibi seyredenleri eğlendirir ve düşündürür.

Karağöz-Hacivat canlandırmaları, perde üzerine hafif ışıkla düşürülen gölge oyunu olarak sunulduğu gibi usta sanatçıların özel kıyafetle de oynayabildikleri seyirlik, ilginç oyunlardan birisidir. Kelimelerin ses benzetmeleri ve yanlış

anlaşılmalari ile başlayan ve bazen perde arkasında ustanın her ikisinin sesini taklit ederek konuştuğu bir oyundur.

Kavuklu ve Pişekâr eşliğinde yapılan orta oyunları, bizim çok eski dönemlerden beri yaşattığımız en eski halk tiyatrolarından birisidir. Son temsilcileri İsmail DÜMBÜLLÜ ve Necdet UYGUR'dur. Bütün bu seyirlik oyun ve benzeri gösteri sanatlarını, eserleri ile kalıcılığa taşıyan, ölmezliğe taşıyan ve Ekim-2008'de kaybettiğimiz Metin And'ı da burada rahmetle anmak istiyorum.

-10-

Bizim seyirlik oyunlarımız, müstakil eserlerde anlatılmıştır. Benim, bu seyirlik oyunlar içinde palyaço ve tek başına kaşıklı veya kaşiksız oynanarak musikiye hareket ve şevk katan insanları da anmak için böyle bir çizgi çizmek aklımdan geçti. Onlara bazen köçek adını da veririz. Bunlar şölenlerin, musiki meclislerinin süsüdür, tamamlayıcılarıdır. Musiki, onların ahenkli, harekete uyan oyunları ile başlı başına bir bütünlük arz eder. Eğlendirici ve göz doldurucudur.

İnsanları devamlı mutluluğa ve ümide yönlendiren şiir ve seyirlik sanatların bir yüzü bu. Diğer yüzüyle de toplumun kusurlu ya da kaba diyebileceğimiz insanlarını, hatalarından dönmeleri için, hiciv yönüyle ikaz eder: "Bu gidişatınız iyi değil! Duygularınızın haset, kin ve kötülük isteyen dalgalanmalarına bir dur demelisiniz. Ya değilse toplumca tenkit edilecek, sanatkârların hicivlerine muhatap olmaya, gülünç düşmeye devam edeceksiniz." diyerek onları ahlâkî doğru yola sevk etmeye çalışır. Belki de şiirin ve sanatın önemli işlevlerinden birisi de budur.

Türk şiir sanatı, genel kabule göre, benzersiz bir zenginliğe sahiptir. Çünkü onu inşa eden ilâhî dil, Türkçedir. Türkçe, dilbilgisi kurallarının istisnası çok az olan bir dildir. Yani çoğu kelime dilbilgisi kurallarına uyar. Bu dil, Yunus Emre gibi bir ustanın kaleminde düşünce ve ifade zirvelerini yakalamıştır. O, dünya için 800 yıl sonra bile öncülük, yol göstericilik, ümit ve mutluluk dağıtan fikir ve yorumlarıyla bir aydınlatıcı olmaya devam ediyor. Düşünce, hoşgörü ve inanç olarak insanlara doğru yolu göstermeye devam ediyor. Kaldı ki Türkçe, şiirin ve sanatın sihrini özünde ve âhenginde taşıyor. Şiire ve sanata kişilik kazandıran Türkçenin destanlarda, menkıbelerde, âşıkların sözünde ve sazında şekillenmesi hem onlara ve anlatımlarına hayat vermiş hem de sanatın hayat veren iksiri ile gelişmesini sürdürmüştür. Bu zenginlik ve güzellik ancak Türkçenin büyülü ifadesi ile hayat bulmaktadır.

Bu gezinti ile ne yapmak, neyi bulmak, neyi göstermek istiyorum? Bir şiir gerçeğimiz var. Yüzyıllardır akıp geldiği, geçtiği toprakları, can veren suyu ile diri

tutan, akıp geldiği gönülleri birbirine bağlayan, güzellik, insanlık ve iman bahşeden cömertliği ve zenginliği ile millet ırmağının önemli atar damarlarından birisi olmaya devam ettiğini ifade etmekten ibarettir.

Bir sanat adamı, bir televizyon programında görünüyor ve diyor ki: "Artık beni bu ekranda bulabilirsiniz, dinleyebilirsiniz." Siz televizyon seyretmeye vakit bulunca önce o kanala bakmıyor musunuz? Sizi oraya çeken nedir? O ballı birikimli ve şiirli insanı, sanatkârı dinlemek, hafızanızda güzel intibalar bırakan anılara yenilerini eklemek gibi bir düşüncenin bu cazibeyi sağladığını söyleyebiliriz.

O adamı cazip kılan nedir? Sanatın ikliminden nasip almamış, sanatın bir dalında varlık gösterememiş bir kimse olsa kimin ilgisini ve merakını çekebilir? Bir musîki veya şiir üstadı daima ilgiye ve sevgiye lâyık olmuştur.

Bade içmek, bizim şiir geleneğimizin çok eski bir motifidir. Zamanında Yunus Emre'nin de bade içtiğine dair bilgilere ulaşıyoruz.

Yine esridi Yunus Taptık yüzün görelî,
Meğer onun gölünden bir cür'a şerbet içti.

Haktan inen şerbeti içtik elhamdülillâh
Şol kudret denizini geçtik elhamdülillâh.

Yunus; Taptık'ın gönül denizinden bir yudum şerbet içeli ve onun yüzünü göreliden beri sarhoştur. Yunus, sarhoşluğunu ana kaynağa bağlamadan da edemez. Hakk'tan inen bu şerbeti şükür ki içti, onun sayesinde de, kudret denizini geçti. Burada gönülle göl arasındaki ilgi ve benzetme, nazargâh-ı ilâhî olan gönlün önemini, Yunus kendi üslûbu ile açıklıyor. İçilen bir yudum şerbet onun sarhoş olmasına yetiyor ve o da bu sarhoşlukla bu abide şiirleri, deyişleri söylüyor. Bu şerbettir ki Yunus'un dilini çözüyor.

Demek ki bade içmek, Yunus'un da beslendiği bir sihirli bade, bizim şiir geleneğimizin önemli bir motifi ve zenginliğidir. Halk şairleri – ozanlar bade içmekle Yaratan'ın lütfuna mazhar olarak dillerinin çözüldüğüne ve şiir söylemeye başladıklarına inanmakta ve bunu ifade etmek ihtiyacını duymaktadırlar.

Şiirin devam eden beyitlerinde, kendisini çiğ sayan Yunus, bade içerek ve Taptık'ın ilminden ve irfanından faydalanarak olgunlaşıp piştiğinden bahsetmektedir:

Taptık'ın tapısında, kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik, piştik elhamdülillâh.

Kuru idik, yaş olduk, ayak idik, baş olduk,
Kanatlandık, kuş olduk uçtuk elhamdülillâh.

Bade içen Yunus, hayatının değiştiğini, kuru iken yaş olduğunu, canlanıp, hayatiyet kazandığını, ayak iken de baş olduğunu, kanatlanıp kuş gibi uçtuğunu şükrederek anlatmaktadır.

Yunus'u pişkin ve olgun hale getiren bizim iklimimiz, Yunus Emre'nin şiir iklimidir. Şiirin fert ve millet olarak hayatımızda ne kadar önemli olduğunu bu ifadeler de açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

-11-

TV-2'de "Karlı Dağlar" belgeselini 4 Ocak 2008 Cuma günü akşamı seyredince, yüzyıllarca süren yolculuğumuzun hikâyesini taşlara kazıyarak, kayalıkların üzerine nakşederek bugüne ulaştırdığımız bir sanat serüvenimiz, bir göç ve hayat hikâyemizin olduğunu gördüm.

Bu dağlarda, yol kenarlarında, mezar taşları kitabelerinde, yerleşim yerlerinde bakıp göreceğimiz, anlam vereceğimiz nice kültür ve sanat zenginliklerimizin olduğunu gördük. Bütün bunları araştırmakta ve yerinde görüntülemekte neden bu kadar geç kaldığımızı da düşünmeden edemedim. Ama olsun, "Zararın neresinden dönülürse kârdır." atasözümüze uyarak bunu da şükürle karşılanması gereken bir olgu olarak değerlendiriyorum.

Belgeseldeki açıklamalardan da öğreniyoruz ki, bu kayalar üzerine bazalttan yapılan, el baltası denilen, kayadan daha sert cisimlerle vura vura çizilen bu resimlerin aynalarını Anadolu'da ve Avrupa'da görmek hem takip ettiğimiz göç yolları hakkında bilgi hem de tarihî resim sanatımız hakkında da çok ciddi örnekler veriyor. Kopuz çalan şamanlar ve okunan Dede Korkut hikâyeleri, onları canlandırdığı anlaşılan kaya resimleri, sanat tarihi yönlerinden ilginç bazı noktaları da gözler önüne sermektedir.

Bazalttan yapılan el baltasının kayalara her vuruşta çıkardığı ses ile kaya resimlerindeki figürler; av, avcı, geyik ve geyik boynuzu şekilleri, ok, yay ve benzeri şekiller bize ilginç tedailer yaptırıyor. Kayalara şekiller çizerken el baltasının çıkardığı ses ile Türk şiirindeki ritim arasında bir ilgi kurmak mümkün değil mi? Dememiş miydim: Hangi dönemin şiiri üzerinde durursak duralım, Türk şiirinin temelinde

ritim vardır. Siz ister hece, ister aruzla yazın, bu ritmi göz önünde tutmaz, en azından şiirin temelinde ritmi koymazsanız şiiri yakalayıp yakalayamadığınız şüphesi aklınızdan ve gönlünüzden çıkmaz.

“Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı...
Şevk akşamında Endülüs üç defa kırmızı...”

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce dildedir.
İspanya neş’esiyle bu akşam bu zildedir.”

Yahya Kemal

“Bırak beni haykırayım, susarsam sen matem et!
Unutma ki şairleri haykırmayan bir millet
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.”

Mehmet Emin Yurdakul

“Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam.

Ahmet Haşim

Bu mısralarda kalp atışlarımızın ritmini duymamak mümkün mü?

-12-

Bu kayalara oyulmuş resimlerde, bir aslan, kaplan, bir zebra değil de, geyik figürünü seçmemiz bir tesadüf mü? Onun ince ipek halı gibi derisini; başı, gövdesi ve zarif bacakları ile size tarifsiz bir güzelliği sergilediğini görmüşsünüzdür. O gözleri, ağız yapısı, bütün vücudu ile ne kadar ahenkli, zarif ve etkileyicidir. Yani geyik, her şeyi ile benzersiz bir şiirdir. İster seyrediniz, ister resmini yapınız. Geyiğin seçilmesi ve kayalara ilginç boynuzları ile kazınması, bizim sanat anlayışımız ve sanat geleneğimizin ne kadar rafine, ne kadar duygusal ve ne kadar estetik kaygılar taşıdığını gösteriyor. Resmini yapacağı hayvanda bile bir incelik, bir güzellik ve bir ahenk arıyor. Estetik zevkler yönünden bu kaya resimleri bize ve muhayyilemize ne güzel sanatsal ürpertiler, yorum dünyamıza ne bulunmaz ilhamlar veriyor.

-13-

Türk şüirinin temel kaynaklarından ve beslenme noktalarından olan Destanlarımız farklı tespitleri karşılaştırılarak; kahramanları, olayları, mekânları anlatımlarındaki ortak noktalar göz önünde tutularak yeniden ele alınabilir. Destanlar zaman içinde bir takım değişmelere uğramaktadır. Daha derlenme safhasında birtakım yanlışlar, yanlış anlaşılmalara, göze girme ve sair sebeplerle bile yapılan yanlışlarla zor tanınır hale getirilebilir. Bunu önlemenin ilk adımı olarak, Kültür Bakanlığı, Üniversitelerimiz, veya kültür üzerine çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri ve benzeri kuruluşlar tarafından tarihe mal olmuş veya çağımızda şekillenen destanların, hikâyelerin edebiyatımıza kazandırılmasının faydalı olacağını düşünüyoruz.

İSMAİL ÖZMEL

05.03.2008

Türkoloji Gazeli

Bekir OĞUZBAŞARAN

Edebiyat Fakültesi'nden, Zeki Velîdi Togan¹ geçti
Mütebahhir Fuad Köprülü², bir Ali Nihat Tarlan³ geçti

Edebiyatı ilim yapan, deneme ve tenkitler yazan
Metin tahlilinin üstâdı, fikir adamı Kaplan⁴ geçti

Yusuf Nâbî gibi Rûha'dan, Siverek karyesinde doğan
İlmiyle övünen, durmadan, Abdulkadir Karahan⁵ geçti

Eski Edebiyat uzmanı, bir İstanbul Beyefendisi
Zamânının Hattatlar Şeyhi, Doktor Ali Alpaslan⁶ geçti

Argunşahlar^{7,8}, Tanpınar⁹, Metin¹⁰, Cafer¹¹, Ferhat¹², Timurtaş¹³, Ergin¹⁴
Arat¹⁵, Âmil¹⁶, Recep¹⁷, Necmettin¹⁸, Şen(l)er^{19,20}, Çelikler^{21,22}, Kerman²³ geçti

Mehmet²⁴, Atsız²⁵, Kut²⁶, Sâbit²⁷, Sakin²⁸, İZ²⁹, Arı³⁰, Kabaklı³¹, Sadettin³²
Uzun³³, Günay³⁴, Doğan³⁵, Alptekin³⁶, Tulum³⁷, Fevzi³⁸, Eraslan³⁹ geçti

Gölpınarlı⁴⁰, Akalın⁴¹, Akün⁴², Okay⁴³, Birol⁴⁴, Necat⁴⁵, Enginün⁴⁶
Yavuz⁴⁷, Kâzım⁴⁸, Sefer⁴⁹, Yenigün⁵⁰, Sepetçi⁵¹, Ünlü⁵², Uçman⁵³ geçti

Ali⁵⁴, Yalçın⁵⁵, Rifat⁵⁶, Diclehan⁵⁷, Ahmet⁵⁸, FâtiH⁵⁹, Cihangir⁶⁰, Osman⁶¹
Mecdut⁶², Akkuş⁶³, Nuri⁶⁴, Şen⁶⁵, Özkan⁶⁶, Sertkaya⁶⁷, Kaftan⁶⁸, Cihan⁶⁹ geçti

Türkoloji koridorundan, Behçet Gönül⁷⁰, Özdemir⁷¹, İhsan⁷²
Miyasoğlu⁷³, Pala⁷⁴(Uşşâk'tan), Bekir Oğuzbaşaran geçti...

ŞİİRDE ADI GEÇEN TÜRKOLOGLAR

1- Zeki Velîdi Togan 2-Mehmet Fuad Köprülü 3- Ali Nihat Tarlan 4- Mehmet Kaplan 5- Abdulkadir Karahan 6-Ali Alpaslan 7- Mustafa Argunşah 8- Hülya Argunşah 9- Ahmet Hamdi Tanpınar 10- Mehmet Metin Karaörs 11- Ahmet Caferoğlu 12- Ferhat Temir 13- Faruk Kadri Timurtaş 14- Muharrem Ergin 15- Reşit Rahmeti Arat 16- Âmil Çelebioğlu 17- Recep Duymaz 18- Necmettin Hacıeminoğlu 19- Yaşar Şenler 20- Sabahattin Şener 21- Hüseyin Çelik 22- Mehmet Çelik 23- Zeynep Kerman 24- Mehmet Çavuşoğlu 25- Hüseyin Nihal Atsız 26- Günay Kut 27- Sâbit Hashalıcı 28- Sakin Öner 29- Fahir İz 30- Hüseyin Arı 31- Ahmet Kabaklı 32- Sadettin Buluç 33- Mustafa Uzun 34- Günay Karaağaç 35- Muhammed Nur Doğan 36- Turan Alptekin 37- Mertol Tulum 38- Fevzi Pehlivanlı 39- Kemal Eraslan 40- Abdülbaki Gölpınarlı 41- Mehmet Akalın 42- Ömer Faruk Akün 43- Mehmet Orhan Okay 44- Birol Emil 45- Necat Birinci 46- İnci Enginün 47- Kemal Yavuz 48- Kâzım Yetiş 49- Sefer Malak 50- Sedat Yenigün 51- Mustafa Necati Sepetçioğlu 52- Özcan Ünlü 53- Abdullah Uçman 54- Ali Fehmi Karamanlıoğlu 55- Alemdar Yalçın 56- Rifat Beşceli 57- Şakir Diclehan 58- Ahmet Topaloğlu 59- Mehmet FâtiH Andı 60- Cihangir Oğuz 61- Osman Mutaftacılar 62- Mecdut Mansuroğlu 63- Muzaffer Akkuş 64- Mehmet Nuri Yardım 65- Necdet Şen 66- Mustafa Özkan 67- Osman Fikri Sertkaya 68- Ekrem Kaftan 69- Cihan Okuyucu 70- Behçet Necatigil 71- Ahmet Özdemir 72- İhsan Topçu 73- Mustafa Miyasoğlu 74- İskender Pala 75- Bekir Oğuzbaşaran

Kışlada Bahar

Bekir Sıtkı ERDOĞAN

Kara gözlüm, efkarlanma gül gayri
İbibikler, öter ötmez ordayım
Mektubunda diyorsun ki: 'Gel Gayri'
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım

Ah çekerim resmine her bakışta
Bir mahzunluk var o boyun büküşte
Emin ol ki, her sigara yakışta
Sanki, duman tüter tütmez ordayım

Mor dağlara karargahlar kurulur
Eteğinde bölük bölük durulur
On dakika istirahat verilir
Tüfekleri çatar çatmaz ordayım

Dağlar taşlar bu hasretlik derdinde
Sabır sebat etmez gönül yurdunda
Akşam olur tepelerin ardında
Daha güneş batar batmaz ordayım

Aramıza dağlar girmiş koskoca
Meraklanma gönlüm dağlardan yüce
Bir gün değil, beş gün değil, her gece
Yatağıma yatar yatmaz ordayım

Bahar geldi koyun kuzu koklaştı
İki aşık senelerdir bekleşti
Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı
Vatan borcu biter bitmez ordayım

Belki Bir Af Çıkar Suçlarıma

Mehmet BAŞ

Sorular bir şimşek gibi çakıyor
Yıldırımlar düşüyor kalbimin tenhalarına
Arsız bir gül oluyorsun bazen
Bazen rüzgârın önünde kuru bir yaprak
Vakitsizce uyanıyorum yine
Simsiyah sabahlara ağlayarak

Sarhoş gemiler süzülüyor sisli ufuktan
Gül çağından miras kalmış limandan
Gölgesine yenilmiş şairler gelip geçiyor
Kimliksiz bir gecenin kuytularından

Başkentler başkentine yol alırken saatler
Esmer bir hüznün demleniyor sulara
Gece yıldızlar dökülüyor avuçlarıma
Asma kilitli kapıların önünde boynum bükük
Sükûtu bürünüyorum çığlıklar ormanında

Gözlerinin kalesinde savruluyor hüznüm
Hayalin derin ırmaklarında boğuluyor zaman
Rüyaların tabirsiz otağına diz çöküp bekliyorum
Ah belki bir af çıkar diye suçlarıma.

İlim'e Mektup

Yüksel Satoğlu GEMALMAZ

Bizim memlekete akşam inerken
Erciyes'i duman bürür hemşerim
Günün son ışığı artık sönerken
Her yolcu derdiyle yürür hemşerim

Hisarcığın koyu yeşil gölgesi
Erkilet ilimin gözde beldesi
Develi, İncesu, Erkilet, Gesi
Hasret olur kalbe vurur hemşerim

Düvenönü, Sümer, Keçikapısı
Mest eder insanı sucuk kokusu
Düşerse içine firak korkusu
Gurbet belde belde sürür hemşerim

Dümdüzdür, ne bayır ne de yokuşu
Yakar güzelinin nazlı bakışı
Altın kafeste de şu gönül kuşu
İlle Kayseri der durur hemşerim.

Edebi Esere İlgisizlik

Nurkal KUMSUZ

Kitle iletişim araçlarının olmadığı ya da kısıtlı olduğu dönemlerde hayatın hemen hemen her alanını edebi eserler kucaklardı. Şiirden tiyatroya, romandan hikâyeye, denemeden makaleye, söyleşiden fıkraya kadar bütün edebi türlerle insanı saran bir ışık halinde her yere hayat serpiştirilirdi.

Edebi eserle hayata dokunuş; araç, amaç, öğretici, yol gösterici, çağrı, isyan ve diğer anlamlarıyla can damarında taze kan demektir. Daha güçlü, daha zengin, daha mutlu olmak için; yaşanan hayatın inceliklerini kavramak için sosyal yapı edebi eserlerle canlı tutulurdu. Yaşama seviyesinin yüksek, üstün ve saygın tutulması için öğrenilen her kelimenin içindeki kıvılcım yürekleri tutuştururdu. Yepyeni bir ilgi ile hayata söz geçirecek donanıma gelinirdi. Kalem tutan her el, uzak bir dünyaya gönül elini uzatırdı. Postacının getirdiği zarfı alan içinden bir kapı açarak gelen mesajı hayat laboratuvarında işlemeye başlardı. Dost meclislerinde edebi hava vardı. Anlamli ve geliştirici sohbetleri edebi örnekler tatlandırırdu. Yaşlılar, bilgelikle donanmış öğütler verirdi. Çocuklar ninniyle uyur, masalla büyürdü. Gençler, tutkulu yüreklerindeki her şeye karşılık şiir defteri tutarlardı. Gönül tahtına görkemlice kurulan kahramanlar, kişiye de topluma da yön verirdi.

Edebiyat her şeyiyle hayatın içindeydi. Edebi eser gündelik hayatın içinde olduğu için herkesin kendince bir edebiyat gündemi vardı. Şairler, yazarlar tanınırdı. Hayatın yaşanır ve anlamli kılınmasında onlar örnek alınırdu. Edebiyatın kanatları altında insanlığın ortak derinliklerine inilirdi. Yüceltilerek yapılan tartışmalarda düşünülenin ve yaşananın başka şekillerinin de olduğu edebi eserlerden öğrenilirdi. Sürekli öğrenme, tanıma ve anlama ihtiyacı duyan insan için edebi eser vazgeçilmez bir kaynaktı. Yaşanmamış yaşama adına yüreklere su serper, iyimserlik aşılardı. Her okuyucu düşler kurardı gönlünce.

Herhangi bir edebi eser, kişinin kendi dünyasına girebilmenin de en etkili yoluydu. Edebi havayı soluduğu, mesajı hazmettiği gibi kitaba sahip olmak da ayrıcalıklıydı. Kitabın sayfalarına sıkıştırılan yapraklar, kurutulan çiçekler; zihinlerde, gönüllerde yaşayanların karşılığıydı.

Edebi eserin hayatın temel kaynaklarından olduğu zamanlar artık geride kaldı. Bir gelecek tasarımı olan edebi kaynaklar, birbirine benzeyen günlerin sıradanlığı içinde aşıldı. Neredeyse açılan her kapıdan içeri süzülen edebi ışık, dengeleri bozan değişimin içinde sürdürülebilir olmaktan çıkıp tükenir oldu.

Küreselleşmenin genel bir sonucu olarak, sınırsız iletişim ağının günlük hayatı ele geçirdiğinden beri yaratıcı gücün engin bir işareti olan edebi eser; toplumu etkilemede ve toplumdan etkilenmede zaman zaman yetersiz kalmakta, bazen de dramatik suskunluklara bürünmektedir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerle günlük hayatta yazılı ve sözlü iletişim büyük ölçüde değişti, tekdüzeliğe dönüştü. Yeni teknolojiyle üretilmiş TV cihazları, bilgisayar ve ona bağlı farklı iletişim imkânlarının doğması, cep telefonunun yaygınlaşması gibi araçların yön değiştirmede büyük etkisi olmuştur. Ancak asıl sebep, hayat çevresinde yer alan bütün unsurları aceleci bir tavırla tüketmeye çalışan zihniyetin yerleşmesidir. Bu anlayış çerçevesinde bir yandan gelenekleşen değerler ile davranış biçimlerini tüketirken diğer yandan da ihtiyaçlar üretme çabası hayatın ekseni olmuştur.

Zengin mirasıyla edebiyat; maalesef o eksende gerektiği gibi yol alamadı. Her şeyin adeta yok edilmek için üretildiği tüketim ilişkisi içinde edebi eser, ya kendine yer bulamadı ya da hızla tüketilen metinlerle gücünün yerini oyalayıcılığa bıraktı. İnsan, kendini dünyaya katışındaki bilgeliğin değerini sarstı. Duyuş, düşünüş, yaşayış ve ifadede ortak kalıpları kullanmaya başladı. Belli konular etrafında konuşanlar ile olur olmaz her konuya burnunu sokup daha sonra sıkılan kişiler güzel söz söylemeyi önemsemez; özdeyişleri, atasözlerini, deyimleri kullanmaz oldu. Dil kısırlandı. Okumayanların çoğalmasıyla fikir üretimindeki yetersizlik her alanı vurdu. Toplumun sanat adamından bir beklentisi yok. Destan, masal, hikâye, roman kahramanları toplumu etkilemez oldu. Gelenekten alınması gereken dersler boşlukta kaldı. Sevincini yitiren yüzlerde edebi hava kayboldu.

Edebi esere ilgisizlik yüzünden insanlık hedefini şaşırdı, hayat bambaşka bir hal aldı. Değişen dünyanın insanı imrendiren sahte düzeninde bir sıradanlık seli akıyor. O acımasız akışın içinde nice değerler yitip gidiyor. Toplumda yaygınlaşan kolaylık, ilişkileri basitleştirdi. Yürekler arasında uzayıp giden bir boşluk oluştu. Kişi sadece kendisiyle ilgilenmeye başladı ve başkalarının gerçeklerini kavrayamaz oldu. Benliğini kimseyle paylaşamamanın acısıyla kendi içine gömüldü. Sevgisini, heyecanını, öfkesini gideremez oldu. Bulanıklaşan havada yanlısını düzeltmemenin, eksikliğini giderememenin ağırlığını daha fazla hissetmeye başladı.

Bütün değerleri karmaşık hale getiren değişim ve dönüşüm içinde kendini akıllı, becerikli ve başarılı sanma yanılgısıyla avunan bir zihniyetin hâkimiyeti var. Bu zihniyetin sanal yürekleri kısa yoldan belli makamlara ulaşma, farklı imkânlarla kavuşma çabası içinde. Yetki ve güç sahibi kendisini âlemin sahibi sanıyor. Kolaya ve gösterişe özendiren anlayış yüzünden günlük hayat, şahsi çıkar mekanizması gibi algılanıyor. Şahsi avantaj adına birbirini harcamak garipsenmiyor. Günlük hayattaki eksiklikleri, zayıflıkları ve hataları görüp düzeltmek yerine problemleri görmezden gelerek çözmüş gibi davranmak yeterli görülüyor. Kendi görüş ve yaklaşımını kabul ettirme çabasında baskı kurmak ya da yanıltmak en kestirme yol oldu. Yaşama kalitesini bozan ve uygunsuz yaşama biçimlerini neredeyse her an üreten zamane, bütün insanlığın birikimi olan edebi varlığı kolayca gözden çıkardı.

İnsanlık; bugün kendi yarattığı teknoloji karşısında aciz kalırken, bu yepyeni kültür içinde en önemli ilişki zincirinin güçlü halkasını gevşetti. Toplumun yaşama kültürünü bütünleyen edebi eseri zamanın kiskacında bıraktı. Edebiyatı bulunduğu yerde durmaya zorluyor. Durduğu yerde saymayan edebiyat da popüler ilgiyle farklı çevrelere sıkışıyor.

İnsan var oldukça edebiyat da var olacaktır; ancak bugün edebi eser toplumun hayatında belirsiz bir unsur olarak popüler kültürün boyunduruğunda. Edebi eserin sosyal hayatta zayıflayan etkisini güçlendirmek için yazarın yazar, okuyanın da seçkin okuyucu olması şart. Bunu sağlamak için toplumda herkesin çaba göstermesi, sanat adamının da sarsılmayan inanç ve azimle mücadele etmesi gerekir.

“Mevsimlerdir Bizi Aldatan”⁽¹⁾

Fatma ZEHRA

Aslında bir gezi yazısı yazmaya niyetlenmişti, kâğıt ve kalemle uzun zamandır küs olan kadın gece yarısı mutfak masasına oturup kalemi eline aldığı anda. Anladı ki içinde biriken, kâğıda dökülmek isteyen şey bir gezi yazısı değildi. Yine de bir başlayayım belki sonrası gelir diyerek besmele çekti...

Mayıs... On iki ay arasında belki de en anlam yüklenmemiş olanıydı. Mevsimlerin de aklı karışmıştı bu yıl. Sanki sonbahar hiç bitmemişti. Ne adamakıllı kış gelmiş, ne gelmeyen kış yerini ilkbahara bırakmıştı. Üstelik her sene alıştığı, sevmese de gelmesini beklediği kavurucu yaz da bir türlü teşrif etmeyecek gibiydi.

Bir Mayıs ikindisinde düşüldü yollara, dağlar aşıldı, vadiler geçildi. Bilmeseydi hedefteki güzelliğin dünyadaki nadir cennet köşelerinden olduğunu tövbeler olsun katlanmazdı bu yola. Yol dediyse de öyle geniş otobanlar canlanmasın zihninizde. Kâh dümdüz uzanan, kâh yilankavi kıvrılan, bir yanı uçurum, bol mucurlu, inin cinin top oynadığı, araba arka koltuğunda insanın yüreğini de, midesini de ağzına getiren daracak yollar...

Aslında hayat da böyle değil miydi? İnsan bilmese varılacak son noktanın güzelliğini dayanır mıydı onca acıya? Ne kadar zahmet, o kadar rahmet. Ama ki adem kızları belki de adem oğullarından çok daha sabırsız. Zahmet noktasında hep asi, hep şikâyetçi. Yetmezmiş gibi bir de unutkan. Aynı delikten defalarca ısırılıp da akıllanmayan...

Yalan yok, aylar var ki oturup kendimle halleşmedim, yüzleşmeye korkup erteledim belki. İçimdeki hisleri zihnimde anlamlandırmadığımda gerçek değillermiş vehmine kapıldım belki de. Ve belki bu yüzden yok saydım.

Eski bir rüya hatırası. Deniz kenarında bir kulübeden günler sonra ışığa çıkmış, elindeki siyah uçurtmayı göğe salmaya hazırlanan beyazlar içinde bir kadın. Ayak bileğinde hiç solmayan beyaz papatyalardan bir halhal, saçları hiç olmadığı kadar uzun... Deniz sessiz, sakin, çıt yok adeta etrafta. Kıyıda yürürken, tam da elindeki uçurtmayı göğe saldığı anda karşıdan gelen minicik, papatya taçlı, beyaz elbiseli kız. Hani kaldırıp göğe gülerek döndürüyordun havada... Şimdi söyle bana

bu kaçınıcı siyahtan uçurtma? Kaçınıcı kez kapanmışlık o tahta kulübeye? Söylesene ne zaman büyüyeceksin Allah aşkına?

(Kadın son cümleyi yazıp düşüncelere dalmışken, yatağından gelen tiz bir ağlama sesiyle geceye ve yazmaya nokta koyacağını anlar, ışığı kapatıp sese doğru yönelir. Uyur da... Sabaha karşı ansızın uyanır ve günün o en kıymetli saatlerini yine yazmaya ayırmaya karar verir.)

Seher vakti içindeki sebebi malum hüznü karşısına alıp oturdu balkon masasına. Serçeler çıldırmış gibi uçmakta, onların tüz çığlıklarına ötelere bir Hûdhûd kuşu da eşlik ediyor; adeta çağırıyor Yusuf'u; "Yusuuuuuuuffçuk!". Gökte hilâle ulaşmasına günler kalan bir ince ay. Tan yeri ağarmış, siyah iplik beyaz olandan çoktan ayrılmış. Uzaktan bir horoz öttü.

Haziran'ın 22'si... Hava hâlâ "keşke sırtıma bir şal alsaydım" dedirtecek kadar serin. Hüzün yoldaş, oturuyor karşı sandalyede sessizce. Sahi neden? İki çelişik ses içinde yankılanıyor; biri kendine acılamakla meşgul "Ama ben bunu hak etmemiştim ki neden?", diğeri adeta paylıyor o sesi "Seninkisi düpedüz şükürsüzlük!"

Şükür demişken, sahi insan hep elindekilere şükrederken, neden "iyi ki yok"lara şükretmez? Ve hatta başına gelen kötü olaylarda dahi neden "Evet kötüydü, hatta çok kötüydü ama şükür ki henüz daha kötüsü olmadı" demez? Bunları diyebilirse bir gün büyüyebileceğine inancı kavileşti. Neydi sahi büyüme? Büyüme bir nevi hissizleşme.

Ama sen hâlâ hislisin, hala bolca hüznü. İşte masada çiçeklerini dökmüş bir saksı bitkisi. Meğerki kışın açmış o da. Boşuna yüreğini sızlatmışsın "O da yitip gidecek" diye...

Oysa sen mevsimsizlik düşlemiştin değil mi? Her daim bahar olsundu, her daim taze, yeni, yeniden olsundu. Meğer eskirmiş her şey; saksıdaki çiçek de, parmaktaki yüzük de, sokaktaki sesler de, aynadaki siluet, içindeki özlem de... Meğer bir eskimeyen yüreğindeki hüznümüş, masasında konuk, her daim taze, her daim yeniden...

Olsun sen yine de gülümse. Dua et, şükret; hüznü de, hüznü verene de... Himi Yavuz'un da dediği gibi;

"Hüzün ki en çok yakışandır bize, belki de en çok anladığımız."

Ve yeni bir siyah uçurtma yap, bağla içindeki hüznüleri kuyruğuna... Sal gitsin, unut bitsin...

(1) İsmail Özme'l'in bir mısrası

“Bir Adın Olmalı”

Yalçın SEVİM

Bir adın olmalı senin.. Dağlarda, bayırlarda, kırlarda, ovalarda her yerde senin adın duyulmalı, seni çağırmalı, sesin her yeri ineltmeli...

Neredesin? Kiminlesin?.. Zaman bir bir akıp geçiyor, öyle bir geçiyor ki, “sensiz uzak, sensiz hasret, sensiz öyle yalnız ki bilemezsin.” Sanki gelişinle gidişin bir oluyor gibi.. Acele etmeden, suskun, mutsuz ve umutsuz bir o kadar da cefakar.

Ne umdum ne buldum şu koca yalan dünyada. Neyi buldumsa ya kaybettim ya da kazandım. Bakan yüzler, konuşan diller, hayaller yıkık dökük olmuş birden. Hasretimi rüzgâra tutsak bıraksam da, tenim ve vücudum yalnız onlar için öylece orada kalıyor. Birden ürperirsem tek o kalıyor. Yalnızlık bir deniz gibi, sanki içindeki vapurla acısını gezdiriyor. Bahçedeki demet demet çiçekler, laleler, sümbüller, mor menekşeler boynunu büküyor, aşkın kokusundan bir taraflara savruluyorlar.

Hep sayıklıyorlar, “Senin bir adın olmalı, Adın olsa da adı Aşk olmalı” diye...

Bazen o solgun yüzünün affettiği güzelliklerle düşünüyorum Aşk olan yollara. Seni düşünüp sessiz denizlerin üzerinden sana doğru koşup gelesim var. Dağlara çıkıp sevgimi, seni çok sevdiğimi haykırarak söylemek istiyorum. Aşkımızın sonuna kadar gitmesini sende istiyor musun? Beni böyle kabul ediyor musun? Sende hep sevgi ve aşk için bir şeyler istiyor musun?

Senden başkasını görmeyen bu gözler, hiçbir şeyi, hiçbir zaman hafife almıyor, birde özgürlük istiyor, özgürlükle nereye gidecekse.. Beynimizdekinin içinde o kadar hayal var ki onlar için düzenleyip göstermek gerekiyor...

Yalnız, aşksız ve sevdasız... Çaresiz, ümitsiz ve hayalsiz... Bunca yıl sensiz kalıp hayaller kurdum. Kurduğum hayallerde hep kendimi avuttum. Bazen senin rüzgârına kapılıp vaktimi geçiriyor, bir an şaşırıp kalıyordum. Yaptıklarımı, yapacaklarımı, planlarımı, hayatımın kurallarını bozuyor, günlerimin ahengini değiştiriyorsun. Sen gelince dilim tutulur, kalbim küt küt atardı. Sessiz sedasız, çaresiz ve suskun şekilde yalnız bir adam kesiliyordum. Hayata küsmüş, hayattan darbe yemiş, neyin nasıl olacağını fark etmeden ve farkında olmadan kendimi yalnızlar rıhtımına bırakmışım.

Hareketsiz, savunmasız, yalnız, yapayalnız kalıyorum. Kalabalıkları sevmiyorum. Kalabalıktaki insanlar hiçbir şeye benzemiyor, herkes kendi halinde yürüyor... Çaresiz, Yalnız ve hareketsiz...

İşte bir adın olmalı senin...

Dağlar, taşlar haykırmalı, sesleri gökyüzünü ulaşmalı. “Senin bir adın olmalı, Adın olsa da adı Aşk olmalı” diye...

İşte hayat bu, öyle geliyor böyle geçip gidiyor...

İşte geldin, işte böyle çekip gidiyorsun...

Adın aşk olmalı, adın bahar olmalı, adın tutku, heyecan ve sevdalı olmalı...

İşte bir adın olmalı senin... Herkes söylemeli, herkes duymalı.

“Senin bir adın olmalı, Adın olsa da adı Aşk olmalı” diye...

“Balkondaki Adam” Hakkında

Murat SOYAK

Duran Çetin’in “Balkondaki Adam” isimli yeni hikâye kitabı yayımlandı. Hikâye alanındaki çabası, emeği sayfalara yansımış. Bu eserinde on sekiz hikâye yer alıyor. Hikâye isimleri: Caddede Yalnızlık, 30 Yıl Sonra, Bir Kuş Uçtu, Balkondaki Adam, Ben Seni Ararım, Âdem’in Oğulları, Kavun Tarlası, Deli ve Durmuş, Islak Hayat, Satıcı, Hacı Murat, Kırlangıçlar, Gelinlik Kız, Beynamaz, Yangın, Adliye Koridoru, Zekât, Gece ve Gündüz.

Hikâyelerin içinde insanımız var. Hikâyelerin içinde memleket havası... Bu yer, bu gök nasıl da yakın ve sahici. “Biz” düşüncesi daima vurgulu.

“Caddede Yalnızlık” isimli hikâyede balkondan bakan adam ile her gün parka gelip saatlerce oturan bir kişinin gizemi anlatılmış. Hikâyede merak unsuru belirgin. Parkta niçin bekler, her gün neden gelir? Bu sorular hikâyenin sonuç kısmında açıklığa kavuşur. “Bülbüller nerde?” diye soran kişi bir güzelliğe işaret eder.

Paylaşmaya, darda kalana yardım etmeye çağıran bir hikâye “30 Yıl Sonra”. Bütün zorluklara rağmen yine de ötekini gören, yardım eli uzatan bir kahramanın hikâyesi.

“Bir Kuş Uçtu” isimli hikâye “Yine balkondaydı.” cümlesi ile başlıyor. Parka nazır bir balkondan bakış ve izlenimler. Sığırcık, çiçekler, çocuklar, toprak, su... Tabiat kitabından cümle güzellikleri duyurma çabası okunuyor.

Bu esere de isim olan “Balkondaki Adam” hikâyesinde hızlı şehirleşme, betonlaşma üzerinde durulur. Şehir hayatı üzerine dikkatler ve eleştiriler. “Kibrit kutularının üst üste konulmuş şekli gibi yükseliyordu semaya” cümlesi ile başlıyor hikâye. “Onlarca aile belki de yüzlerce insan birbirini tanımadan hatta hiç görmeden, görüşmeden, tanışmadan, bakışmadan, selamlaşmadan yaşıyorlardı.” Bunalan insan, bir çıkış arayan insan: “Balkona çıkınca anlıyordu hayatın devam ettiğini, şehrin gürültüsünü, çocukların cıvıltısını, çiçeklerin kokusunu, rüzgârın hışırtısını, satıcının bağirtisini...” Ve çağın bu akışına “dur” deme çabası içinde anlatıcı. Sönmez hakikatin kuşatıcı ikliminde umuda, kurtuluşa dair bir ışık vardır.

İş yerinde yaşanan yoğunluk, koşturmaca ve sorunlar, sorunlar... Hayatın

bunaltan halleri yahut “Yalnızlaşan bir adam, yalnızlaştıkça korkan, korkuyla korkunç düşüncelere sapan, sapaklardan geri dönüşünde zor adımlar atan, attığı adımları gittikçe belirsizleşen, kaybolmaya yüz tutan, kalabalıklar ortasında yalnızlık hissiyle kıvranan bir adam” anlatılır “Ben Seni Ararım” isimli hikâyede.

“Âdem’in Oğulları”nda insana ve topluma yönelik bir eleştiri var. “Bu Âdem kibir illetine tutulmuştu. Kibir illetinin de özü ‘ben’di. Köşk benim, kaldırım benim, bahçe benim, her şey benim, benim...” diyen bir çürük yapı. Varlıklı ama kibirli, varlıklı ama görgüsüz, varlıklı ama zalim olanların ibretlik halleri.

Bir dert ki için için yakar; bir dert ki gizli sevda... “Kavun Tarlası” hikâyesinde yoksulluğa rağmen, zorluklara rağmen ayakta durma çabası ne güzel anlatılmış. Var olma çabası ve sevgi inceden işlenmiş. Sevgi hayata tutunma gerekçesi. “İnsandı, seviyordu, seviliyordu...”

“Deli ve Durmuş” hikâyesinde çevresi tarafından ‘deli’ denilerek sürekli dışlanan Ahmet’in yaşadıkları anlatılır. Durmuş, insanî bir yakınlık ile Ahmet’i dinlemeye, anlamaya çalışır. İyiliğin, yardımın gerekliliği böylelikle ifade edilmiş olur.

“Islak Hayat” içinde fakirlik ve kimsesizlik... Yaşadığı olumsuz koşulları aşmak isteyen bir kişi “tek odalı evde, yokluk içinde”. Bir yandan yağan yağmur, bir yandan hayaller... Zor şartlar altında yine de direnen insan. Nihayetinde “umut, fakirin ekmeği”.

“Satıcı” hikâyesi şu cümleler ile başlar: “Meram’dayım. Balkonda oturuyorum”. Bir hikâyenin yazılış süreci ve arada yaşananlar... Sokaktan geçen bir satıcının sesi ile yeni bir boyut kazanır anlatım. Helal kazanç hatırlatılır. Doğruluk, dürüstlük üzerinde durulur. İyilikleri gösteren ve kötülöklere engel olan bir tavır belirgindir.

Dağları aşamaz; çok istediği halde “Hacı Murat” diye isimlendirilen otomobile sahip olamaz. Hayaller ve gerçekler arasında çırpınır Ferhat. “Hacı Murat” isimli hikâyenin yetmişli, seksenli yıllara ışık tutan bir yönü var. Zira o dönemlerin etkili simgelerinden biri üzerinden kurgulanmış hikâye.

“Kırlangıçlar” ile anlatılan tabiatın güzellikleri ve hatırlayış ikliminde hakikate doğru bir yolculuk. Çağrışımlar ile gelişiyor bu hikâye.

“Gelinlik Kız” hikâyesinde hayallerin ve gerçeklerin çatışması hâkim. Kız tarafı daima paradan konuşur. Hayaller içindeki genç, şaşkın ve çaresizdir. Yaşanan yine yenilgi. “Her şey para olmamalıydı.” Paraya odaklanmış insanlara, sevgisiz insanlara yönelen bir eleştiri var.

Adam "İkinci ezanı kaçta okunur?" dedi. Bu sorunun cevabını vermekte zorlanan, geç davranan kişi sert bir dille uyarılır. "Beynamaz" isimli kısa hikâyede bir soru ile başlayan yeniden düşünme ve sorgulama çabası anlatılmış.

"Yangın" da yaşanan acılara, yıkımlara tanıklığın bir yansıması okunur. Darda kalana yardım eden, dertlerine ortak olan bir yaklaşım.

"Adliye Koridoru" hikâyesinde aksayan bir sistem karşımıza çıkar. İşlerin yolunda gitmediği, uzayıp giden davalarda belirsizliğin sürdüğü, şüpheli adamların gezindiği bir ortam anlatılır. Ve insan gerçek adaleti arar daima.

Yardımlaşmanın gereği "Zekât" isimli hikâyede vurgulanmış. Yaşantı, yardım ve samimiyet arasındaki ilgi bir olay çevresinde anlatılmış. Kötülükler azalsın, iyilikler çoğalsın diye kıssadan hisse.

"Gece ve Gündüz" hikâyesinde öğretmen Mahmut Bey, öğrencilerine yaptığı iyilikler ve güzel örneklik ile kurtuluşa ulaşır. "İki parmak baldı dünyada yaptıklarının karşılığı..."

Bu hikâyelerde bencil hayatlar eleştirilir. "Biz" duygusu ile hareket edilir. "Komşusu aç iken; kendisi tok yatan bizden değildir" hükmünce diğer insanları tanıma, anlama çabası vardır. Yardımlaşma, iyilik, dayanışma, doğruluk, adalet, birlik kavramları çevresinde başlayıp gelişen olaylar ile okuyuculara dersler verilir. Bireyin iç sıkıntıları, bunalımları; toplumsal yapıyı da sorgulayan, eleştiren bir duyarlılık içinde ele alınır. Birey ve toplum ilişkisi birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bir kopuştan ziyade devamlılık esastır. Hayatın içinden, sahici, yalın, duru bir anlatımı var. Hikâyeler daha çok gözlemci bakış açısı ile yazılmış. Kişiler Anadolu insanının özelliklerini taşır. Hikâyelerde özellikle Anadolu şehirleri ön plandadır. Toplumsal değişimler şehir hayatı üzerinden dile getirilir. İnsan, çevre, şehir, yalnızlık, sevgi, yoksulluk, mücadele, hakikat konuları işlenir.

Duran Çetin, hikâyenin anlatım imkânları ile iyi insan, güzel örneklik ve yaşanılır bir hayat için kapılar açıyor, köprüler kuruyor. Yeniden hayata, insana ve hakikate yöneliş...

BÜYÜK DOĞU MARŞI'NIN TAHLİLİ

Kibar AYAYDIN

Büyük Doğu Marşı

Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!
Güneşten başını göklere yükselt!
Avlanır, kim sana atarsa kement,
Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet.

Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!
Güneşten başını göklere yükselt!

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz'un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.
Nur yolu izinden git, KILAVUZ'un!
Fethine çık, doğru, güzel, sonsuzun!

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz'un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!
Babamın külleri, sen, kara toprak!
Şahit ol, ey kılıç, kalem ve orak!
Doğsun BÜYÜK DOĞU, benden doğarak!

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!
Babamın külleri, sen, kara toprak!..

Necip Fazıl Kısakürek(Çile-1938)

“Osman! Geçmişini iyi bil ki, geleceğe sağlam basasın. Nereden geldiğini unutma ki, nereye gideceğini unutmayasın.” Şeyh Edebalı

BÜYÜK DOĞU MARŞI'NDA 'HÂKİMİYET VE İDEALİZM'

-I-

"Büyük Doğu Marşı" Necip Fazılın bütün fikir ve düşünce hayatını ihata eden; arkasında, felsefî ve ideolojik argümanlar taşıyan çok katmanlı bir misyon şiiridir. Bu marş (1) daha sonra fikri temelleri bizzat Necip Fazıl tarafından atılacak olan "Büyük Doğu" ekolünün de bir manifestosu niteliğindedir. Necip Fazıl, bütün ideolocyasını "Büyük Doğu" kavramı etrafında sistemleştirmiştir. Merkezden muhite bu kavram etrafında bir hareket dinamizmine sahip olan Necip Fazıl, tarihi kıymetler manzumesiyle, iman ve aşk davasını Türk-İslâm sentezinin içinde görerek, idealizmini bu çerçevede şekillendirir. "Büyük Doğu kavramının doğuşu daha ziyade siyasîdir ve Türkiye'nin batı karşısında kendini ve diğer Asyalı milletleri algılama biçimiyle doğrudan alâkalıdır."(2) "Büyük Doğu" kavramı fikrî idalizmi içerdiği kadar, oluşum aşamalarıyla aynı zamanda siyasî bir tavidir. Ekonomik ve askeri gücü elinde bulunduran sömürgeci Batı'ya karşı "Doğu"nun enerjisini bir merkezde toplama gayretinde olan bir hareket şeklinde de düşünülebilir. Necip Fazıl "Batı" emperyalizmine karşı "Doğu"nun "erdem ve özgürlük" mücadelesini savunur. Asya ülkelerinin bazılarını Büyük Doğu çerçevesinde zikrederek onları bu kavram etrafında şekillendirir. Necip Fazıl 6 Mayıs 1939'da yazdığı "Kültürlenme Dâvası"na şunları kaydeder. "Şahsiyetini Asya, Asya'yı kendi şahsiyet teknesinde vaktiyle yoğuran büyük Türk milleti bir gün garb dünyasına, o dünyanın bütün kemallerine ermiş ve bütün sırlarını yutmuş olarak doğu üstünlüğünü haykıracaktır. Büyük ve hakikî doğuyu, yabancından ziyade kendi kendisine meçhul, muhteşem bir muamma olmaktan kurtarmak için, onu en canlı temsil eden Şark milletine, yani Türke intikâl ettirmek borçtur."(3)

'Büyük Doğu Marşı', dünya konjonktürüne yön vermiş olan milletimizin; ortaya koyduğu devlet felsefesini işleyen, bir aksiyon şiiridir. Milletimizin, tarih boyunca bir fitrat haline getirdiği değerler sistemi pek çok milleti etkilemiş; benimsediği yönetim anlayışı ve insana verdiği değer ile dünya tarihinin parlayan bir yıldızı haline gelmiştir. O, bu değerler sayesinde dünya tarihine "Devlet-i Âli" ismiyle taşınmış; tecrübe ve birikimiyle, müstesna bir terkip ortaya çıkarmıştır. "Osmanlı millet nizamı tarihin suı generis (kendine özgü) bir olaydır. Bu bir idarî teşkilatlanma özgünlüğü kadar Osmanlı cemiyetinin bu özgün içtimaî-kültürel ortamında gelişen bir teşkilatlanmadır. Ne kolonyalist imparatorluklardaki azınlık milletlerin durumuyla, ne de federatif yapılarla benzeştirilebilir."(4) Onun getirdiği anlayış, insanlara sunduğu konfor ile mekânlar aydınlatmış, bulunduğu coğrafyalar yaşanır hale gelmiştir. Osman Turan'ın vurguladığı gibi Osmanlılar, "İmparatorluğun geniş hudutları içinde yaşayan bütün ırk, millet, din,

mezhep ve kùltùrlere hak ve hùrriyet bahşederek dũnyaya bir 'Nizâm-ı âlem' örneği getirmiştir." (5) Bu şiirde işlenen en önemli konu, milletimizin cihan hâkimiyeti mefkûresi ile İslamiyet'in ortaya koyduğu cihanşümül fetih anlayışının birleşme noktalarıdır. Şiirin tamamına bu aksiyonun fikrî remizleri işlenmiştir. "İslâmiyet'in dinamizmini ruh potasında kaynaştıran her milletin kendini onun emrine verdiği bir hakikattir. Özellikle, Türk milletinin tarihinde bunu fikrî ve ruhî hamleler ile ispatlayan misalleri açıkça görmekteyiz. 1071'den beri Türk dũnyasında yeni bir ideal, yeni bir ruh meydana gelmişti; 'Fisebilillah gazâ (Allah yolunda gazâ) 'Îlây-ı Kelimetu'llah (Allah'ın adını yüceltme) İslamiyet'i yayma tarzında ifade edebileceğimiz bu ideal ve bu ruh, kitleleri önüne katmış, Batı'ya doğru" (6) sürekli ilerliyordu. Onun için de Necip Fazıl, milletimizi İslâmiyet'in ortaya koyduğu bu idealler içerisinde ele alır. Milletimiz İslâmiyet'le hayat bulmuş ve bulduğu oranda da kendi kimliğini inşa etmiştir. Necip Fazıl bu gerçeği şöyle ifade eder: "Tarihin ezeli karanlığı içinde, pırıl pırıl ışık helezonları çizerek sadece madde zeminini köpürtücü mücerret bir hayatîyet ve hareketiyle fezada bir seyyarenin teşekkül devresine eş bir varlık belirten Türk, gerçek ve billûrlaşmış fikir ve ruh dũnyasına İslâmiyet'ten sonra girdi." (7)

Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!

Güneşten başını göklere yükselt!

Şair "güneşten başını göklere yükselt" derken milletimizi güneşe benzetmiştir. Güneş aydınlatır, onunla karanlıklar ortadan kalkar. Güneş hem ışık hem de ısı kaynağıdır. Güneşsiz bir hayat düşünülemez. Şair çok güçlü bir telmih ile milletimizi dünya muvazenesinin birinci temel şartı olarak görüyor. Onun varlık sahasına çıkışını, İlahî bir hikmet üzerine inşa eden şair; 'Allah'ın seçtiği kurtulmuş millet!' mısrasıyla, bunu pekiştiriyor. "Millet sevgisinin kaynağı, kör ve kaba hissilik değildir. Millet sevgisi, neticede his, sebepte fikirdir. Bu işteki derin sır, herkesten evvel, büyüğün, kendi dâvasına mevzu teşkil etmesi, dâvasını şahsının üstünde tutması, şahsını dâvasına kul etmesindedir." (8) Atalarımız, dũnyanın dört bir tarafında "Nam-ı Celil-i Muhammed-i"yi götürerek, iman davasının bayraktarlığını yapmış, insanlığın semasına bir güneş gibi doğarak, onlara adalet ve fazilet timsali gelecek inşa etmişlerdir. 'Güneşten başını göklere yükselt'en bu millet dũnyanın değişik kıtalarına adalet sevgi ve barış götürerek; onları apaydınlık bir çağa ulaştırmıştır. Şairin güneş kelimesini kullanması özellikle bu bağlamda oldukça önemlidir. "Bizim tarihimiz bütün evvelki safhaları bir büyük eserin meydana getirilmesi için yapılmış birer prova gibidir. Kurduğumuz bütün devletler Beethoven'in ilk sekiz senfonisi gibi hepsi birbirinden güzel eserler olmuştur; fakat Dokuzuncu senfoniye dinleyen bir insan nasıl bütün diğerlerinin müzik tarihindeki en büyük eser için hazırlık

gibi olduğu intibamı alırsa, Osmanlı İmparatorluğu'nu anlayan bir insan da bizim bütün devletlerimizin bu imparatorluk istikametinde birer ön çalışma gibi olduğunu görecektir. Teşkilâtçılık, idarecilik, hâkimiyet duygusu, adalet ve şefkat, vakar, yiğitlik, fedakârlık ve feragat, manevî derinlik gibi kültürümüzün bütün mümeyyiz vasıfları hiçbir zaman bu devirdeki kadar işlenmiş ve geliştirilmiş değildir. Dünyada yazılmış bütün seyahatnamelerde bütün milletlerin karakterleri hakkında yazılanları gözden geçirin, Osmanlı Türk'ü kadar övülmüş bir millet bulamazsınız. Bu övgüye katılmayan tek millet Osmanlı Türk'ünün kendisidir. O bütün büyüklerin yaptıkları gibi ağırbaşlılığını hiçbir zaman kaybetmemiştir.”(9)

Avlanır, kim sana atarsa kement,

Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet.

Şiirin mısralarında hissedilen, 'kendine güven' psikolojisi milletimizin tarihî kimliği ile uyum içindedir. Şair, mazinin derinliklerine kök salmış, hüküm sürdüğü coğrafyalarda silinmez izler bırakmış olan milletimizi; 'avllanır kim sana atarsa kement' mısrasıyla gün ışığına çıkartmıştır. Milletimiz iç ve dış mihrakların zaman zaman tehditlerine maruz kalmış, nizâm düşüncesi bozularak bir kaosa sürüklenmek istenmiştir. Fakat o, basireti sayesinde bütün komploları bozmuş; kendisine kötülük yapmak isteyenleri, kendi karanlık düşünceleri içerisinde boğmuştur.

İdealleri olan milletler, eşya ve hadiseleri farklı açılardan ele alıp değerlendirirler. Onların hareket sahaları belli bir mekân ve zamanla sınırlı değildir. 'Ezelin kuşatılmazlığı' ile 'ebedin çevrilmezliği' hayallerin genişliği açısından oldukça önemlidir. "Necip Fazıl, bir imparatorluk coğrafyasında dünyaya gelip şuuru aydınlığa kavuştuğunda kendisini çok küçük bir ülkenin vatandaşı olarak bulan trajik bir neslin beyni yaralı bir ferdidir.”(10) Necip Fazıl'ın, şiirine 'Büyük Doğu Marşı' adını vermesinden, şiirin adım adım ilerleyen fikrî yapısına kadar; mısraların tamamında, varlığını hissettiren, sınırları ezel ve ebed ile anlatılan soyut ama bir o kadar da somutlaşmış bir 'doğu' gerçeği vardır. Aslında şair, pek çok bilgi ve belgeyi; tarihi hafızayı harekete geçirecek bir şekilde, şiirin mısralarına işlemiştir. Mısraların genelinde, teksif edilmiş bir dikkatin varlığı hissedilir. Onun fikrî eserlerinin pek çoğu, 'Büyük Doğu' idealinin bir bakıma kanaviçeleşmiş halidir. Orhan Okay'ın vurguladığı gibi; "Necip Fazıl, toplum meseleleri karşısında idealist bir insandır. Bütün bu tip insanlarda gördüğümüz gibi ütopyik düşünceleri vardır. Yani her ideal gibi bunlar da ufukta parlayan bir yıldızdır, erişilmezdir ama vardır ve bizi aydınlatmaya, bize yol göstermeye devam edecektir.”(11) Necip Fazıl'ın, ideali ile fikrî sancısı; yaşadıkları ile yazdıkları hep aynı çizgidedir: Büyüklüğünün şanına yakışan büyük bir 'Doğu'. Onun için eserlerin tamamı, bu idealin gerçekleşmesine göre kurgulanmıştır. Bu büyük ideal için

“Büyük Doğu Dergisi”ni çıkarmış fikrî mücadelesini bu dergi etrafında sürdürmüştür. ‘Büyük Doğu’ Ali Haydar Haksal’ın tespitiyle; “Yabancı düşüncenin ideolojileştiği ve resmileştiği bir ortamda bir kendine sahip çıkıştır.”(12)

Büyük Doğu, enerjisini, aksiyonunu ve pratiğini kendi köklerinden alan kavramsal yanıla orijinal, ele aldığı fikir sistematığı açısından evrensel bir mahiyet arz eder. Büyük Doğu, ütopyik olandan, reel olana gidişin basamaklarını içerir. Necip Fazıl, ütopyanın sınırları içerisinde dolaşsa bile, yaşamışlığı ve maziden getirdikleriyle ‘Büyük Doğu’, var olanın ve ilerde de var olacak olanın, idealize edilmiş en kesif halidir. “Cemiyetlerin kaderi önünde, şuuruna varılan ızdırapları, bu ızdırapların doğurduğu sorguları, karşılıkları ifâde için kullanılan ideal kelimesi...” Necip Fazıl’da “Her şeye kadir ve ebedî bir Allah’a, onun peygamberine, onların dünya yüzünde gölgesi, vekili olan insana bağlayan din ideali” ile birlikte büyük millet mistisizmine dönüşür. Ve o büyük bir “idealist olarak bütün hareketlerini inandığı şeye uydurur.”(13) Geçmiş ile gelecek arasında ayakları yere basan köklü bir medeniyet algısını, ‘Büyük Doğu’ kavramı ile resmeden Necip Fazıl; düşüncesinin bütün kıvrımlarını ‘Büyük Doğu’ ırmağına boşaltan, dev bir kaynaktır.

Büyük Doğu Marşı’nda ele alınan konu, tarihi mirasın getirdiği büyük bir sorumluluktur. Bu sorumluluğun şuurunda olan Necip Fazıl, Büyük Doğu idealinin hareket koordinatlarını yaşanan zamanın reel şartlarına göre oluşturur. “Büyük Doğu... Bir dâvanın ismi... Bu dâvanın ismi, tarihiniz, tarihimiz dedeleriniz, dedelerimiz, bütün mevcudiyetiniz, bütün mevcudiyetimizle beraber her şeyinizi, her şeyimizi borçlu olduğunuz olduğumuz ve ne olduğunuzu pekiyi bildiğiniz, bildiğimiz iman kutbuna giden yol... (14) Şiirin mısralarında ancak büyük hafıza kudretlerine has çok katmanlı bir fikrî terkip vardır. Bu fikrî terkip, şiire içten dışa doğru büyük bir hareket nizamı kazandırır. Aksiyona dönüşen her bir kelime, şiirin bütününde aynı manayı farklı tonlarda dile getirir. Onun kuşatıcı şuurunu, İslâm’ın olmadığı bir hayat tarzını lüzumsuz görür. Şiirin ilk kıtasının ilk iki mısrasıyla, ikici bendinin aynı olması, milletimize atfedilen misyonun ‘İslâm’ eksenli bir hareket olduğunu vurgulamak içindir. “Henüz bütün kıymet ölçülerinden uzak, fakat sadece terkip yapmaya memur bir müşahedeci gözüyle mahyalaştıralım ki, belli başlı bir madde ve ruh zeminine perçinli olarak, insan cemiyet, millet ve devlet halinde müesseseseleşmemiz, İslâmiyet’ten sonradır. Ve işte, ister kendi muhasebemiz, ister bütün dünya muhasebesi içinden geçerek mutlaka örgüleştirilmesi lâzım gelen, çetin bir hakikate çatmış bulunuyoruz. Şu ki: İslâmiyet’le millî bünyemiz arasındaki mayalanmanın en olgun âhenge vardıği Osmanlı İmparatorluğu, fâtihtik devresinde, bizim bütün duygu ve düşünce plânımızı kuran İslâmiyet kadrosuna

kendimizden katabildiğimiz en büyük vâhit, İslâmlıktan evvelki seciyemize de eş olarak, maddî hamle iş ve hareketten ibaret kaldı.”(15)

Modern Türk şiirinde aynı terkihi biz Yahya Kemal’de görürüz. Onun mısralarında da coşkun bir tarih şuuru vardır. Yahya Kemal’in pastoral ve destansı şiirlerinde her şey hareket halindedir. Onun mısraları hareket halindeki bir vücudun birbiriyle uyumlu azaları gibidir. Maddeden manaya, hâlden maziye geçişin rölatif bir izleği Yahya Kemal’in şiirlerine dercedilmiştir. Geçmiş zaman bütün şartları ile şu ‘ân’ın plastik formuna giydirilir. Necip Fazıl’ın ‘Büyük Doğu Marşı’ şiirinde ele aldığı fikrî terkip ile Yahya Kemal’in tarih felsefesi arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. “Yahya Kemal, toplumu devlette, tarihte görür. Şiirlerinde aşk gibi bireysel duygular bile tarihsel bir peyzaj içinde mayalanır. Necip Fazıl kendi kişiliğinin mistik derinliğinde dini, şiirlerinde bir araç olarak değil bir yaşantı olarak dile getiriyor. Aynı şey Yahya Kemal için de geçerlidir.”(16)

Necip Fazıl, ‘Büyük Doğu Marşı’nda felsefî alt yapısı olan kolektif bir hafıza oluşturur. Kolektif hafızanın sunduğu tarihi birikim, Necip Fazıl’ın bu şiirinde adeta bir manifestoya dönüşür. “Büyük Doğu muazzam ve müsellaah bir askerî güce dayanarak, kendi varlık mekânı dışındaki coğrafyaları, toprakları, güç ve zorla, hâkimiyet altına alma, hükümranlığını kabul ettirme, bunu kullanarak sömürme isteğini, hatta tutkusunu gerçekleştirme anlamına gelmez. Daha açık söyleyişle varlığın dışsal dünyaya yönelterek özünü tezahür ettirme zorunluluğu söz konusu bile değildir. Kuşkusuz bir ‘sefer’ bir devinim, bir mücadele, bir cehd ve çaba, onun özünü yansılmasında içkindir. Ne var ki bu ‘sefer’, ‘rüzgâr gibi görme ve dokunma duygularının konusu edilmeyecek niteliğiyle, bizzat özün mahiyetinden kaynaklanan, ‘içimizdeki iklimlere doğru ince ve ruhanî bir ‘sefer’dir. Belki bunu bir ‘Ben’ ama varlığından emin olanın ve özünün mahiyetini bilen telaffuz ederek tanımlayabiliriz: ‘Doğudan fıskırması, Doğunun gerçek ruhuna ermiş, onu örnekletmiş, nefsinde halkalamış, Batı’ya doğru yürümüş, handiyse Batı’yı devirecek hale gelmiş’tir.”(17)

Altın Nesil

Necip Fazıl, ‘altın nesil’ kavramını çağrışımları çok yönlü bir anlam yumağı haline getirmiştir. Altın nesil bir ütopya değildir. Hz. Peygamberin yaşadığı dönem olan ‘Asr-ı Saadet’i tarihi kaynaklar bu yakıştırma ile zikretmişlerdir. Bu dönemin İslâm ve Türk tarihinde çok derin manaları vardır. Hz. Muhammed’in(S.A.V) peygamber olarak gönderildiği coğrafya, İslâm’ın zamanla müttekâmil bir şekilde yaşandığı bir belde haline gelmiştir. Bu dönemde yaşamış, bu iklimde soluklanmış olanlar, hayatlarında belli vasıfları kazanmış; her yönüyle gelecek nesillere rehber olmuş gönül insanlarıdır. “Hz.

Muhammed(sav) bahtiyar bir idealisttir. İdealini gerçekleştirmiş, devam ettirecek dostlar bulmuş, yolunda yürüyecek gönüllüler her zaman daha çok olmuştur.”(18) Bu beyanda altın nesil Hz. Peygamberin sahabesine verilen payenin genel adıdır. Bu dönem bütün hususiyetleriyle çağını aşan, ele aldığı mevzular itibariyle pek çok problemi çözen; Peygamberler halkasının nihai noktası Hz. Muhammed’in, ilahi mesajlarla insanlığı bir güneş gibi aydınlattığı dönemdir. “Hz. Peygamber’in ulaştırdığı tedilerdeki değerler sistemi evrensel niteliğe sahiptir. Bir başka deyişle mesaj, evrensel değerlerin mesajıdır. Vahiy sürecinde bireysel ve toplumsal düzeyde uygulama alanına konulan adalet, hoşgörü... gibi değerler, bütün insanları kuşatan, çağdan çağa, ülkeden ülkeye değişmeyen, her coğrafyada, her toplumda ve her zaman geçerli olabilen, her ortamda davranış ve uygulamalara yansıtılabilen niteliktedir. Her şeyden önce mesajın kaynağı, birleştirici kuşatıcı bir kaynak olan ve evreni yaratan Yüce Allah’tır. Hz. Peygamber getirdiği evrensel değerleri bizzat kendisi yaşamış, uygulamış, çevresine örnek olmuş, herkesin anlayabileceği bir dille yaygınlaşmasını, topluma yerleşmesini ve gelecek için de yol gösterici olmasını sağlamıştır.”(19)

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz’un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.
Nur yolu izinden git, KILAVUZ’un!
Fethine çık, doğru, güzel, sonsuzun!

Şair, ‘Nur yolu izinden git kılavuzun, mürşidiyle bu kutlu dönemi insanlık semasına getiren Hz. Peygamber’e kılavuz kelimesiyle telmih yapmıştır. Necip Fazıl, Hz. Peygamber’in adını, onun temsil misyonunu hatırlatacak kavramlarla dile getirmiştir. Hz. Muhammed, vahiyle gelen ayetleri insanlara aktaran, onları ilahi ikazla uyaran nur çehreli bir rahmet peygamberidir. Bu yönüyle Allah(c.c.) son peygamber Hz. Muhammed’i bütün insanlığa bir ışık, bir nur kaynağı olarak göndermiştir. Onun için Hz. Muhammed; “Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ,21/107) İlâhi hitabının makes bulduğu bir nur yumağıdır. Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed’i(sav), Necip Fazıl, şiirinde KILAVUZ kelimesiyle dile getirir. Necip Fazıl; “KILAVUZ’un ve BÜYÜK DOĞU’ kelimelerinin yazımında KILAVUZ’un kelimesini Hz. Muhammed’e(sav) olan saygısını ve onun önemini vurgulamak için ‘BÜYÜK DOĞU’ kelimesini ise medeniyet projesinin önemini vurgulamak için büyük harflerle yazmıştır.”(20) Şair, “Fethine çık doğru, güzel, sonsuzun” derken Hz. Peygamber’in temsil ettiği değerlerin pratik hayattaki yansımalarını ister. Sonsuzluk Necip Fazıl’ın şiirlerinde sıkça kullandığı kelimelerden biridir. Bu kelimenin anlam karşılığı tahayyül sınırlarının çok ötesindedir. İnsanın sonsuzu sınırlaması imkânsızdır. Sonsuzun fethi aslında Yüce Kudret’in büyüklüğüne bir vurgudur. Sonsuzluk düşünülür ama sonsuzluğun nihai noktası

düşünülemez. Sonsuzluk insana ümit verir. Ebedî olma arzusu insanda var olan bir duygudur. Semanın, masmavi gökyüzünün ve dahi denizlerin insana sonsuzluk duygusu verdiği bir gerçektir. Sonsuzun fethedilmesi Yüce Yaratıcının kâinatta tecellî eden isimlerinin tek tek keşfedilmesiyle hissedilir. Bu yönüyle insan sonsuzluğu aramaya memur, ama bulamama noktasında da aciz bir varlıktır. Şair; “Biricik meselem sonsuza varmak” ümidi ile ‘sonsuza varamama’ acizliğini bir arada yansıtır.

(Devamı gelecek sayıda)

1-Necip Fazıl bu marşın yazılma macerasını Bâbüli isimli otobiyografik-hatıratında detaylı bir biçimde anlatır. Dönemin “Kadrocular”ı tarafından yeni bir marş yazılması gündeme getirilmiş, Ulus gazetesi de bunun öncülüğünü yapmıştır. Necip Fazıl’a bu marş yazması noktasında aşırı derece baskı yapılmıştır. Kendisi bu meseleyi Bâbüli’de şöyle anlatır: “Başta Falih Rifki Atay, Mistik Şair’e o kadar asıldılar, abandılar, her şartını kabul edeceklerini teminatını verdiler ki, o da şöyle dedi: ‘Teki yazayım; ama içinde hiçbir hâs isim bulunmayacak ve sadece milletimden aldığım heyecan ve o heyecana vereceğim yön görünecek...’ Ve yazdı. Sonunda ‘Büyük Doğu Marşı’ olarak kalan şiir... Burhan Belge’nin okuyup da zevkinden çıldırır gibi olduğu ve ‘aman, bu keşke bizim marşımız olsa!’ diye haykırdığı şiir... Âkif’te hoşça gitmeyen İslâmî hava, asıl bu şiirde, gizli bir iklim kokusu halinde mevcuttu; ve kaba tebliğ planında değil, ipince ve herkesin dilediği yere çekebileceği bir telkin ifadesine bürülü olarak veriliyordu. Şiiri yuttular, şiire bayıldılar; onu asıl kabul makamına sunmak üzere, bir kadın aracıya verdiler. Fakat araya hastalık girdi, o makamın sahibi dünyadan ayrıldı ve şiir ‘Büyük Doğu Marşı’ olarak kaldı. Ne cilvedir ki, Mistik Şair’in o güne dek düşünmemiş olduğu ‘Büyük Doğu’ adı da bu şiir münasebetiyle ele geçmiş ve mahyalaşmış oluyordu.” Necip Fazıl Kısakürek; Bâbüli, Büyük Doğu Yayınları, 3.baskı, İstanbul 1985, s.280/281.

2-Necmettin Turinay; “Büyük Doğu: Bir Kavramın Doğuşu”, Necip Fazıl Kısakürek, editörler: Mehmet Nuri Şahin-Mehmet Çetin, T.C. Kültür ve Turizm Bak. Yayınları, 2.baskı, Ankara 2008, s.228.

3-Necip Fazıl Kısakürek; Çerçeve-1, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1985, s.118/119.

4-İlber Ortaylı; “Osmanlı Kimliği”, Osmanlı Barışı, Ufuk Kitap, Hazırlayan: Mustafa Armağan, İstanbul 2003, s.31/32.

5-Osman Turan; Tarihi Akışı İçinde Din ve Medeniyet, Nakışlar Yayınevi, İstanbul 1980, s.52.

6-Mehmet Şeker; Fetihlerle Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2007, s.75/76

7-Necip Fazıl Kısakürek; İdeolocya Örgüsü, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1986, s.65.

8- Necip Fazıl Kısakürek; Hitabeler; Büyük Doğu Yayınları, 3.baskı, İstanbul 1989, s.66.

9-Erol Güngör; Türk Kültürü ve Milliyetçilik, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1996, s.78/79.

10-Beşir Ayvazoğlu; Geleneğin Direnişi, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997, s.195.

11 -M. Orhan Okay; “İnsan, Sanatçı/Şair ve Düşünür Olarak Bir Necip Fazıl Kısakürek Portresi”, Hece Dergisi, Sayı: 97, Necip Fazıl Özel Sayısı, Ocak 2005, s.17/18.

12-Ali Haydar Haksal; Necip Fazıl Kısakürek Büyük Doğu Irmağı, İnsan Yayınları, İstanbul 2007, s.125.

13-Remzi Oğuz Arık; İdeal ve İdeoloji, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969, s.23/24.

14 -Necip Fazıl Kısakürek; Hitabeler; Büyük Doğu Yayınları, 3.baskı, İstanbul 1989, s.227.

15-Necip Fazıl Kısakürek; İdeolocya Örgüsü, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 1986, s.65/66.

16-Cahit Tanyol; “Necip Fazıl Kısakürek”, Hece Dergisi Necip Fazıl Özel Sayısı, Sayı:97, Ocak 2005, s.565.

17-İsmail Kılhoğlu; “Bir Şairin Tarih Filozofu Olarak Portresi: Büyük Doğu”, Yedi İklim Dergisi, Sayı: 182, Mayıs 2005, s.29

18-Remzi Oğuz Arık; İdeal ve İdeoloji, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969, s.264.

19-İbrahim Sarıçam; Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2003, s.405/406.

20-Nurullah Çetin; Kendini ve Allah’ı Arayan Adam: Necip Fazıl, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, s.182.

T® Tuğrul

*14, 18, 22 Ayar Bir Eşi Olmayan
Özel Tasarım Alyanslar
Kendi İmalatımız Olup,
TS 7000 Sertifikalı, Garanti Belgesi
ve Tuğrul Patentlidir.*

*Alyanslarımızda Swarovski
Taş Kullanılmaktadır.*

Merkez: İstasyon Cad. 13/F Niğde Tel: 0388 233 87 00
Çiftlik Şube: Çarşı Mah. Niğde Cad. No:9 Çiftlik Niğde Tel: 0388 411 28 55
www.tugrulkuyumculuk.com - bilgi@tugrulkuyumculuk.com

Varoluşu anlamlı kılan kadim sorular insan belleğini hiçbir zaman boş bırakmamıştır. İnsanı, dünya seyahatinde yalnız bırakmayan, yalnızlık ve yalınkatlıktan kurtaran nedir? İnsan ömür boyu neyin mücadelesini verir? Mutluluğun sırrı nedir? İnsan hayatında dostlukların ve anıların kıymetini bilen şanslı insanlar artıyor mu, yoksa eksiliyor mu? Hayat daha yaşanabilir ve daha güzel hale mi geliyor? Yoksa gölgeli koridorlar artıyor mu? İnsan hakikaten karmaşık bir rüya veya bilinmeyenler yumağı mıdır?

İnsanlık tarihinin çok yönlü kazanımları, bu birikimde her dünyanın az çok hissesi vardır. Bu safhadan sonra suyun terkebini bulmaya çalışmak zaman kaybıdır. Birikimlere ilaveler yapmanın gayreti içinde olan insan mutludur ve hayat denilen serüveni boşa geçirmedeğini anlar. Medeniyet tarihinin temelinde her şeyden önce hakikat, düşünce ve sanat yani insan vardır.

İsmail Özmel, bu eserinde mutlu bir yaşamın serüvenini anlatmaya çalışıyor. Zevkle okuyacağınızı umuyoruz.